

EMERGENCY AID and DISASTER SCIENCE

An Official Publication of the
Association for Emergency Aid and Disaster Managers

In This Issue:

Mesleki Beceri Rehberi

Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programının Analizi

Stratejik Plan Analizi

Stratejik Planların Değerlendirilmesi

AYAYDER
ACIL YARDIM VE AFET YÖNETİCİLERİ DERNEĞİ

Sanat Eseri Çağrısı

Acil Yardım ve Afet Bilimi dergisinin kapak resmi için uygun bir sanat eseri çağrısıdır.

Eğer düşündüğünüz bir sanat eseri fotoğrafınızın yayınlanmasını istiyorsanız yüksek çözünürlüklü jpeg. dosyasını aşağıdaki adrese gönderiniz.

E-mail: info@jeads.org

Tüm gönderimler değerlendirildikten sonra sanat eseri sahiplerine geri bildirim yapılacaktır. Daha fazla bilgi için *Yazarlar için Talimatlar* bölümüne bakınız.

Editorial Office

Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği
(AYAYDER),
Çanakkale, Türkiye

Editor-in-Chief

Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD

Deputy Editor

Hüseyin Koçak, MSc, DM, PhD

Editorial Assistant

Bektaş Sarı, MSc, PhD
Hasan Uçar, MSc
Jale Yazgan, MSc, PhDc

Typesetting Management

Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD

Editorial Office

Adres: Kemalpaşa Mahallesi Mehmetçik Bulvarı 22/2 Merkez/
Çanakkale

Mail: info@jeads.org

Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi (ISSN: 2757-9174), Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği tarafından yılda iki (2) sayı olmak üzere Mart ve Eylül aylarında elektronik ortamda yayınlanan süreli bir yayındır.

Tüm makaleler Dergi'nin online gönderim platformu üzerinden gönderilmelidir. Makaleler Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği Editöryal Ofis tarafından düzenlenmektedir. Her bir makalede ifade edilen görüşler yazarlara aittir ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti veya AYAYDER Editöryal Ofisi'nin pozisyonunu veya resmi politikalarını zorunlu olarak yansıtmaz.

Makale Gönderim ve Yazarlar için Talimatlar

Bu derginin son dört sayfasından veya www.jeads.org adresinden ulaşabilirsiniz.

Telif Hakkı ©2022 Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği
Tüm hakları saklıdır. AYAYDER izni alınmadan bu yayının hiçbir parçası fotokopi veya diğer şekillerde çoğaltılarak ticari amaçlar için kullanılamaz.

Cover Artwork

Rehber Kitap Kapağı

Bir uzman topluluğunun çalışmasıdır.

Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER), Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölüm başkanlıkları ve bölüm mezunları tarafından hazırlanan rehber kitabın kapak sayfasıdır. Konuyla ilgili detaylı bilgi bu sayının Editöre Mektubunda yer almaktadır. AYAYDER acil yardım ve afet yöneticilerinin hak ve ödevlerini her platformda savunuculuğunu gerçekleştiren bir meslek örgütüdür (Instagram&Twitter: @ayayderedma, Web: <https://ayayder.org/>).

Editor-in-Chief

Dr. Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Deputy Editor

Dr. Hüseyin Koçak, MSc, DM, PhD

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Editorial Board

Prof. Dr. Alper ŞENER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve
Klinik Mikrobiyoloji AD, Çanakkale,
Türkiye

Prof. Dr. Arzu TUNA

İzmir Tınaztepe Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
İzmir, Türkiye

Prof. Dr. Bahar GÜÇİZ DOĞAN

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Banu ÇAKIR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Çoşkun BAKAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD,
Çanakkale, Türkiye

Prof. Dr. Deniz ÇALIŞKAN

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık AD, Çanakkale,
Türkiye

Prof. Dr. Günhan ERDEM

Girne Amerikan Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet
Yönetimi Bölümü, Girne, KKTC

Prof. Dr. Hakan ALTINTAŞ

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Haydar SUR

Üsküdar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Hilal ÖZCEBE

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. İlknur MAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Eğitim AD, Çanakkale,
Türkiye

Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp
Fakültesi Acil Tıp AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Mikdat KADIOĞLU

İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak ve
Uzay Bilimleri Fakültesi Meteoroloji
Mühendisliği Bölümü, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Sarp ÜNER

Lokman Hekim Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD, Ankara,
Türkiye

Prof. Dr. Seçil ÖZKAN

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Sibel OYMAK YALÇIN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD,
Çanakkale, Türkiye

Prof. Dr. Şükrü ERSOY

Yıldız Teknik Üniversitesi Doğa
Bilimleri Araştırma Merkezi, İstanbul,
Türkiye

Prof. Dr. Yunus Emre ÖZER

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Afet Yönetimi AD, İzmir,
Türkiye

Prof. Dr. Zerrin Toprak KARAMAN

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Afet Yönetimi AD, İzmir,
Türkiye

Doç. Dr. Afşin Ahmet KAYA

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet
Yönetimi Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Doç. Dr. Ali EKŞİ

Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İlk ve
Acil Yardım Bölümü, İzmir, Türkiye

Doç. Dr. Berna Burçak BAŞBUĞ ERKAN

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü,
Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Ayşe Handan DÖKMECİ

Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık
Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet
Yönetimi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

Doç. Dr. Bülent ÖZMEN

Gazi Üniversitesi Deprem
Mühendisliği Uygulama ve Araştırma
Merkezi, Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Mustafa KARA

Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü,
Çanakkale, Türkiye

Doç. Dr. Nüket ERBAYDAR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Özge KARADAĞ ÇAMAN

Columbia Üniversitesi Sürdürülebilir
Kalkınma Merkezi, New York, ABD

Doç. Dr. Özlem BİLİR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp
Fakültesi Acil Tıp AD, Rize, Türkiye

Doç. Dr. Pijush SAMUI

National Institute of Technology Patna,
Department of Civil Engineering India

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Osman KOÇAK

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp
AD, Erzurum, Türkiye

Editorial Board**Dr. Öğr. Üyesi Aysun GÜZEL**

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Burcu KÜÇÜK BİÇER

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD, Ankara, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Dilek DORUK KONDAKCI

Trakya Üniversitesi Keşan Hakkı Yörük Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Edirne, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ebru İNAL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Elif BÜLBÜL

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Elif IŞIK

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Artvin, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Erdal TEKİN

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp AD, Erzurum, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp YILDIZ

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Galip USTA

Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı, Trabzon, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ERSUNAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp AD, Rize, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Kerem KINIK

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp AD, Rize, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Murat KUŞ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nihal AYDIN

Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nurcan BIÇAKÇI

Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN

Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Afet Yönetimi AD, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ASLAN

Ardahan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Ardahan, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Semih KORKUT

Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Kartal Dr. Lütfi Kırdar Şehir Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Acil Tıp AD, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Sevda EFİL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Tuncay POLAT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Acil Durum ve Afet Yönetimi AD, Erzincan, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TEMİZ

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Artvin, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Asuman ŞENER

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Samsun, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Canan KAŞ GÜNER

Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Gülcan DEMİR ÖZDENK

SİNOP Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Sinop, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. İsmet ÇELEBİ

Gazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Ankara, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Mahinur DURMUŞ İSKENDER

Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Tuğba ÇINARLI

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Samsun, Türkiye

Dr. Fahad AHMED

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

Dr. Selman Salim KESGİN

Türk Kızılay Akademi Başkanlığı, Ankara, Türkiye

Dr. Sıdıka TEKELİ YEŞİL

Danışman, Frauenarztpraxis Rheinfelden, Rheinfelden, Switzerland

Dr. Mehmet Akif DÖNMEZ

İstanbul, Türkiye

Dr. Miraç KARAKOÇ

Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale, Türkiye

Statistics and Advisory Board

Öğr. Gör. Dr. Hande KONŞUK ÜNLÜ
Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı
Enstitüsü Sağlık Araştırmaları AD,
Ankara, Türkiye

English Language Advisor

Öğr. Gör. Dr. Bektaş SARI
Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbı
Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
İzmir, Türkiye

Typesetting Management

Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt ÇALIŞKAN
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
İstanbul, Türkiye

Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Ebru İNAL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım
ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale,
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Galip USTA

Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek
Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı,
Trabzon, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ÇELİK

Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin Meslek
Yüksekokulu Sivil Savunma ve İtfaiyecilik
Programı, Artvin, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Sefa MIZRAK

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi
Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ASLAN

Ardahan Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi
Bölümü, Ardahan, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Eray GÖÇ

Çankırı Karatekin Üniversitesi Yapraklı
Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma ve
Güvenlik Programı, Çankırı, Türkiye

Ar. Gör. Dr. Gülhan ŞEN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve
Afet Yönetimi Bölümü,
Burdur, Türkiye

Ar. Gör. Dr. Hüseyin KOÇAK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım
ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale,
Türkiye

Table of Contents

Letter to the Editor

- Acil Yardım ve Afet Yönetimi Mesleki Beceri Uygulama Rehberinin Geliştirilmesi Süreci 1
[Development Process of Emergency Aid and Disaster Management Professional Skills Practice Guide]
Hüseyin Koçak, Cüneyt Çalışkan, Bektaş Sarı, Ramazan Aslan, Mustafa Doğan, Galip Usta, Kerem Kınık, Ayşe Handan Dökmeci

Original Research

- Türkiye’de Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programının Profil Analizi 3
[Profile Analysis of Civil Defense and Firefighting Program in Turkey]
Mustafa Doğan
- AFAD ve FEMA Stratejik Planlarının Afet Yönetimi ve Sendai Çerçevesi Açısından Analizi 10
[Analysis of AFAD and FEMA’s Strategic Plans in Terms of Disaster Management and Sendai Framework]
Bektaş Sarı
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Stratejik Planlarının Değerlendirilmesi 19
[Evaluation of Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) Strategic Plans]
Eyyüp Yıldız, Murat Can Duruel

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Mesleki Beceri Uygulama Rehberinin Geliştirilmesi Süreci

[Development Process of Emergency Aid and Disaster Management Professional Skills Practice Guide]

¹Hüseyin Koçak, MSc, DM, PhD¹; ²Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD²; ³Bektaş Sarı, MSc, PhD³; ⁴Ramazan Aslan, MSc, PhD⁴; ⁵Mustafa Doğan, MSc, PhD⁵; ⁶Galip Usta, MSc, PhD⁶; ⁷Kerem Kınık, MD, PhD⁷; ⁸Ayşe Handan Dökmeci, MSc, PhD⁷

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

³Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye

⁴Ardahan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Ardahan, Türkiye

⁵Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş, Türkiye

⁶Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı, Trabzon, Türkiye

⁷Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Hüseyin Koçak, MSc, DM, PhD

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye

E-mail: drhuseyinkocakay@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 01.03.2022

Kabul tarihi / Accepted: 15.03.2022

Elektronik yayım tarihi: 18.03.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Yok.

Kısaltmalar / Abbreviations: Sağlık Bakanlığı (SB), Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (SHGM), Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY), Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER), Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN), Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)

Künye / Cite this article as: Koçak H, Çalışkan C, Sarı B, Aslan R, Doğan M, Usta G, Kınık K, Handan Dökmeci A. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(1):1-2.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Sağlık Bakanlığı (SB) Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (SHGM) Sağlık Meslekleri Dairesi Başkanlığı Mart 2020'de sağlık meslek mensupları ile sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensuplarının iş ve görev tanımlarına dair mevzuatta güncelleme çalışması başlatmıştır. Bu kapsamda üniversitelerin ilgili ön lisans ve lisans programları çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmalara hem Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) lisans programlarının ve mezunlarının dahil edilmesi hem de meslek tanımının yapılması amacıyla Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER) Ağustos 2020'de davet edilmiştir. Çalışma kapsamında AYAY lisans eğitim ve öğretim programı teorik ve uygulamalı ders içerikleri dikkate alınarak lisans eğitiminde kazanılan yetkinlikler ve yeterliliklere yönelik (1) İş Listesi, (2) İş Analizleri, (3) Bloom Taksonomisi ve (4) İş Matrisleri hazırlanmıştır. İş listelerinin ve iş analizlerinin yapılması amacıyla Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölüm Başkanlığı ile iş birliği yapılmıştır.

AYAYDER tarafından yürütülen çalışmaların kapsamı 4

aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada lisans mezunları ve öğretim üyelerinden oluşan (A) İlk ve Acil Yardım Çalışma Komisyonu, (B) Arama, Kurtarma ve İtfaiyecilik Çalışma Komisyonu, (C) Afet Eğitimi ve Yönetimi Çalışma Komisyonu ve (D) Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN) Çalışma Komisyonu ile Editörler/Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. İkinci aşamada Komisyonlar tarafından hazırlanan içeriklere son hali verildikten sonra Koordinasyon Kurulunda tartışmaya açılarak güncelleme, ekleme ve çıkarımlar yapılmıştır. Üçüncü aşamada 2020 yılı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tercih kılavuzuna göre öğrenci alan tüm bölüm başkanlıklarına hazırlanan dokümanlar gönderilerek iş listeleri ve iş analizlerine ilişkin görüşleri mail yoluyla talep edilmiştir. Gelen geri dönüşlere göre iş listesi ve iş analiz formlarında ekleme ve çıkarma işlemleri yapılarak güncellenmiştir. Son aşamada yapılan çalışmalar SB SHGM Sağlık Meslekleri Dairesi Başkanlığı uzmanlarına gönderilerek ilgili çıktılara son şekli verilmiştir. Meslek tanımını amacıyla yapılan tüm bu çalışmaların temel dayanak noktasında lisans eğitiminde yer alan teorik ve uygulamalı

eğitimler yer almaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında Editörler Kurulu'nda 9 uzman, çalışma komisyonlarında İçerik Hazırlayan 21 uzman yer almıştır. Ayrıca 16 AYAY Bölüm Başkanlığı çalışmalara katkı sunmuştur. Tüm bu çalışmalar neticesinde Acil Sağlık Hizmetleri alanında 73 uygulama becerisi; arama, kurtarma ve itfaiyecilik alanında 23 uygulama becerisi; afet eğitimi ve yönetimi alanında 21 uygulama becerisi; (KBRN) alanında 2 uygulama becerisi olmak üzere toplamda 120 uygulama becerisi için iş analizi gerçekleştirilmiş ve Bakanlığa sunulmuştur. Bakanlık tarafından toplantılarda sürekli olarak gündeme getirilen en önemli hususlardan birisi de tüm üniversitelerdeki AYAY eğitiminin standardizasyonu ve niteliği sorunsalıdır. Bu nedenle çalışmada elde edilen bilgi ve birikim ile AYAY lisans eğitim ve öğretim programlarının standardizasyonun sağlanması ve niteliğinin artırılması amacıyla AYAYDER tarafından Haziran 2021'de "Acil Yardım ve Afet Yönetimi Mesleki Beceri Uygulama Rehberi"¹ yayınlanmıştır

(Resim 1). Eser bu uygulamaları içeren 5 kısım 13 bölüm ve 120 temel beceriden oluşmaktadır. Rehberde genel bilgiler, örnek müfredatlar, AYAY Eğitim laboratuvarı Asgari Malzeme Listeleri ve Mesleki Beceri Uygulamaları yer almaktadır. Bununlar beraber, rehber AYAY lisans eğitimlerinin niteliğinin artırılması amacıyla Acil Sağlık Hizmetleri Temel Beceri Laboratuvarı, Arama ve Kurtarma Temel Beceri Laboratuvarı, Temel İtfaiye Eğitim Laboratuvarı ve KBRN Temel Beceri Laboratuvarı olmak üzere 4 Temel Beceri Laboratuvarının kurulmasını da önermektedir. Bu rehber, acil yardım ve afet yönetimi alanında temel referans kaynak olmak özelliğini taşımaktadır. Rehberden İlk ve Acil yardım, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik ile Afet ve Acil Durum ön lisans programları da istifade edebilir. 2021-2022 Akademik yılı itibari ile ilgili tüm bölümlerdeki akademisyen, öğrenci ve mezunların ücretsiz ve elektronik olarak erişim sağlayabileceği bu kaynak, her yıl veya iki yılda bir akademisyenlerden, mezun ve öğrencilerden gelen geribildirimler doğrultusunda geliştirme ve güncelleme çalışmalarının yapılması planlanmaktadır.

Resim 1. Acil yardım ve afet yönetimi mesleki beceri uygulama rehberi

KAYNAKLAR

1. Handan Dökmeci A, Sarı B, Çalışkan C, et al., Uygulama Rehberi. 1st ed. Kongre Kitabevi; 2021. eds. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Mesleki Beceri www.ayayder.org

Türkiye’de Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programının Profil Analizi

[Profile Analysis of Civil Defense and Firefighting Program in Turkey]

¹Mustafa Doğan, MSc, PhD¹

¹ Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Mustafa Doğan, MSc, PhDc

Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş, Türkiye

E-mail: mustafadogan@ksu.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 11.01.2022

Revizyon tarihi / Revised: 10.02.2022

Kabul tarihi / Accepted: 01.03.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.03.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Sivil Savunma, İtfaiyecilik, Meslek Eğitimi, İtfaiye / Civil Defense, Firefighting, Vocational Training, Fire Brigade

Kısaltmalar / Abbreviations: Sivil Savunma ve İtfaiyecilik (SSİ), Dikey Geçiş Sınavı (DGS), Meslek Yüksek Okulu (MYO)

Künye / Cite this article as: Doğan M. Profile analysis of civil defense and firefighting program in Turkey. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(1):3-9.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Sivil savunma ve itfaiyecilik alanında mesleki bilgi ve beceriye sahip nitelikli insan kaynağını oluşturmak amacıyla üniversiteler bünyesinde açılan programların profil analizinin (programın mevcut durumu, ders müfredatı, özel şartları, öğretim elemanlarının nitelikleri vb) yapılması önem arz etmektedir.

Amaç: Türkiye’de ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim hizmetleri sunan sivil savunma ve itfaiyecilik programının mevcut durumunu, eğitim müfredatını, öğretim elemanlarının eğitim durumları, unvanları ve mezun oldukları lisans alanlarını belirlemektir.

Yöntem: Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yapılarak hazırlanmıştır. Veriler, YÖK Atlas internet sitesinden elde edilmiştir. Bu yöntemle tanımlanan 43 üniversitenin internet sayfasından program hakkındaki veriler alınmış ve akademisyen isimleri listelenmiştir. Daha sonra “YÖK Akademik Arama” portalından 129 akademisyenin eğitim bilgileri alınmış ve analiz edilmiştir.

Bulgular: 2021/2022 eğitim ve öğretim döneminde 43 devlet üniversitesinde yer alan programlara toplamda 2.517 öğrenci kabul etmiştir. Programda görevli toplamda 129 öğretim elemanı bulunmaktadır. Öğretim elemanlarının mezun oldukları fakülteler incelendiğinde mühendislik fakültesi sağlık bilimleri fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi ön plana çıkmaktadır.

Sonuç: Programın eğitim ve öğretim kalitesini arttırmak için üniversitelerde uygulama alanlarının yapılması, mesleki tecrübeye sahip öğretim elemanının istihdam edilmesi, çekirdek ders müfredatının uygulanması ve programın itfaiye teşkilatı bulunan ve yeterli imkana sahip merkezi yerlerde açılması gibi koşulların sağlanması önem arz etmektedir.

Abstract

Introduction: In order to create qualified human resources with professional knowledge and skills in the field of civil defense and firefighting, it is important to analyze the profiles of the programs opened within the universities (current status of the program, course curriculum, special conditions, qualifications of the instructors, etc.).

Purpose: To determine the current status of the civil defense and firefighting program, which provides education and training services at the associate degree level in Turkey, the training curriculum, the educational status of the instructors, their titles and the undergraduate fields they graduated from.

Method: The study was prepared by making document analysis, one of the qualitative research methods. The data were obtained from the YÖK Atlas website. Data about the program were obtained from the web pages of 43 universities defined by this method and the names of the academicians were listed. Then, educational information of 129 academicians was obtained from the “YOK Academic Search” portal and analyzed.

Findings: In the 2021/2022 academic year, a total of 2,517 students were admitted to the programs in 43 state universities. There are 129 instructors in total working in the program. When the faculties from which the lecturers graduated are examined, the faculty of engineering, the faculty of health sciences and the faculty of economics and administrative sciences come to the fore.

Conclusions: In order to increase the education and training quality of the program, it is important to provide conditions such as making application areas in universities, employing teaching staff with professional experience, implementing the core course curriculum, and opening the program in central places with fire brigades and sufficient facilities.

Türkiye’de modern afet yönetim anlayışının benimsenmesiyle beraber bu alanda nitelikli insan kaynağının önemi de ortaya çıkmıştır.^{1(s81)} Afet ve acil durum yönetim sisteminin dönüşümü ve değişimiyle beraber afet ve acil durum yönetiminin müdahale aşamasında görev yapan nitelikli insan kaynağı ihtiyacını karşılamaya dönük çalışmalar da önem kazanmıştır.^{2(ss1-11)} Belediye ve büyükşehir belediyeleri bünyesinde hizmet veren itfaiye teşkilatlarının nitelikli insan kaynağı yönünden iyileştirilmesi özellikle 1999 yılında meydana gelen Marmara depremlerinden sonra ön plana çıkmıştır.

Afet ve acil durum yönetiminde belediye ve büyükşehir belediyelerine yerel düzeyde görev ve sorumluluklar verilmiş olup, bu görevlerin operasyonel bölümlerini itfaiye teşkilatları yürütmektedir.^{3,4} İtfaiye birimleri tarafından; yangınlarla mücadele ile birlikte trafik kazaları, depremlerde arama ve kurtarma, su altı ve su üstü arama ve kurtarma, halkı ve kurumları itfaiye hizmetleriyle ilgili bilgilendirme gibi diğer görevler de yürütülmektedir.⁵⁻⁷

İtfaiye teşkilatlarına verilen görev ve sorumlulukların yerine getirebilmesi, bu birimlerin bünyesinde bulundurduğu nitelikli insan kaynağı, araç, gereç ve ekipmanlar ile mümkün olabilmektedir. Ulusal ve uluslararası standartlara göre tasarlanması ve yönetilmesi gereken bu birimlerde mesleki anlamda bilgi, beceri ve yetkinliğe haiz insan kaynağının istihdam edilmesi de son derece önem kazanmaktadır.⁸⁻¹⁰

Teknik anlamda bilgi ve beceriye sahip itfaiye hizmetlerinde görev yapan insan kaynağını oluşturmak amacıyla 1996 yılında Kocaeli Üniversitesi bünyesinde ön lisans düzeyinde “Yangın Güvenliği ve İtfaiyecilik Programı” adı ile açılan ve daha sonra “Sivil Savunma ve İtfaiyecilik” olarak değiştirilen program açılmıştır.¹¹ Bu programın amacı; belediye ve büyükşehir belediyesi itfaiye teşkilatlarının, Devlet Hava Meydanları İşletmeleri’nin ve sanayi kuruluşların/işletmelerin yangınla mücadele ve kurtarma hizmetlerini yürütebilen mesleki bilgi ve beceriye sahip nitelikli bireyler yetiştirmektir. Bu çalışmanın amacı, sivil savunma ve itfaiyecilik programının profil analizinin yapılarak, programın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için referans kaynak oluşturmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütüldüğü sivil savunma ve itfaiyecilik programının profil analizini yaparak;

- Programın yer aldığı üniversiteleri ve bu üniversitelerde 2022 yılındaki tercih edilme oranlarını ortaya çıkarmak,
- Programda verilen zorunlu ve seçmeli dersleri belirleyerek, ideal çekirdek ders müfredatını belirlemek,
- Programda görev alan öğretim elemanlarının sayılarını, unvanlarını, mezuniyet durumlarını belirlemektir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseni kullanılarak hazırlanmıştır. Doküman analizi ile araştırmacıya vakit ile birlikte ekonomik tasarruf da sağlamaktadır.^{12(s72)} Araştırmanın evreni Türkiye’deki ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten sivil savunma ve itfaiyecilik programları oluşturmaktadır. Veriler, programın

bulunduğu üniversitelerin internet sitelerindeki bilgilerden elde edilmiş olup içerik analizine tabi tutulmuştur. Aktif olarak eğitim ve öğretim hizmeti veren üniversitelerin bilgileri Yükseköğretim Program Atlası (<https://yokatlas.yok.gov.tr/>) internet sayfasındaki veriden, öğretim elemanları ile ilgili veriler ise Yükseköğretim Akademik Arama (<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/>) internet sayfasından elde edilmiştir. Bu kapsamda 43 üniversitenin internet sayfası incelenmiş olup, bununla beraber toplamda 127 öğretim elemanının akademik bilgilerine (lisans mezuniyeti, eğitim durumu, unvanı, çalışma alanı vb) ulaşılmıştır.

BULGULAR

2022 yılı itibariyle Türkiye’deki Yüksek Öğretim Kurumlarında ön lisans düzeyinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten toplam 43 üniversitede sivil savunma ve itfaiyecilik programı mevcut olup, bu programda 129 öğretim elemanı görev yapmaktadır. 2021/2022 eğitim ve öğretim döneminde programa 2.517 öğrenci kabul edilmiştir.

Türkiye’de Sivil Savunma ve İtfaiyecilik (SSİ) programı bulunan üniversitelerin adı, programın eğitim durumu ve 2021/22 eğitim öğretim yılı için ayrılan kontenjan sayıları **Tablo 1**’te verilmiştir.^{13(s1)}

Program’a öğrenci alımında özel koşullar 2021 yılında tüm üniversitelerde aynı olacak şekilde değiştirilmiştir. Programa kayıt için 2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan ve **Tablo 2**’de gösterilen özel koşul aranmaktadır.^{14(s1)}

Programın eğitim ve öğretim süresi dört yarıl yıl olup, mezun olma koşulları ise dört dönem boyunca verilen zorunlu derslerden öğrencinin başarılı olması ve 120 Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS)’nin tamamlanmasıdır. Programın öğrenme çıktıları **Tablo 3**’te verilmiştir.^{15(s1)}

Üniversiteler arasında ders müfredatında farklılıklar olmakla beraber, tüm üniversitelerde zorunlu staj dersi bulunmaktadır. Zorunlu ve seçmeli dersler **Tablo 4**’te verilmiştir. **Tablo 5**’te üniversitelerin yaygın olarak kabul ettiği çekirdek zorunlu ders (ortak zorunlu dersler hariç) müfredatı önerisi verilmektedir.

Programların ders müfredatı incelendiğinde uygulamalı derslerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ancak programların merkez yerine ilçelerde açılmış olması uygulamaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin önünde bir engel olarak görülmektedir. Programlarda uygulamalı eğitimler kurumlar arasında ikili anlaşmalar ve protokoller kapsamında itfaiye ve AFAD kurumlarından destek alınarak yapılmaktadır. İlçelerde bu kurumların araç, gereç ve uygulama alanı yönünden yetersiz olması, uygulama eğitimlerin etkin ve etkili bir şekilde yürütülmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır. Uygulama eğitimlerin verimli ve etkin bir şekilde yapılabilmesi amacıyla programın açılması için Yükseköğretim Kurumu tarafından ön koşul olarak il merkezlerinde bulunması koşulu aranmalıdır.

SSİ program mezunları, Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile mezuniyetleri sonrasında lisans programlarına geçiş yapabilmek-

Tablo 1. SSİ Programının Bulunduğu Üniversiteler, Eğitim Türü, Doluluk ve Kontenjan Sayıları ile Öğretim Elemanı Sayıları (2021-2022 Yılı)

No	Üniversite Adı	Eğitim Türü	Doluluk Oranı	Öğretim Elemanı Sayısı
1	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Patnos MYO	Örgün	Doldu-47	3
2	Akdeniz Üniversitesi Elmalı MYO	Örgün	Doldu-47	4
3	Akdeniz Üniversitesi Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-72	4
4	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Akseki MYO	Örgün	Doldu-31	3
5	Amasya Üniversitesi Suluova MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-114	8
6	Ankara Üniversitesi Beypazarı MYO	Örgün	Doldu-31	3
7	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO	Örgün	Doldu-47	1
8	Ardahan Üniversitesi Nihat Delibalta Göle MYO	Örgün	Doldu-47	2
9	Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-103	3
10	Atatürk Üniversitesi Horasan MYO	Örgün	Doldu-93	3
11	Bingöl Üniversitesi Genç MYO	Örgün	Doldu-72	3
12	Bitlis Eren Üniversitesi Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-52	3
13	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gerede MYO	Örgün	Doldu-47	3
14	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Altınayla Mehmet Tuğrul MYO	Örgün	Doldu-41	3
15	Çankırı Karatekin Üniversitesi Yapraklı MYO	Örgün	Doldu-119	5
16	Çukurova Üniversitesi Ceyhan MYO	Örgün	Doldu-57	3
17	Ege Üniversitesi Ege MYO	Örgün	Doldu-57	1
18	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Üzümlü MYO	Örgün	Doldu-72	4
19	Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli MYO	Örgün	Doldu-72	0
20	Giresun Üniversitesi Espiye MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-118	2
21	Gümüşhane Üniversitesi Kürtün MYO	Örgün	Doldu-52	5
22	Harran Üniversitesi Şanlıurfa Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-31	3
23	Hitit Üniversitesi Alaca Avni Çelik MYO	Örgün	Doldu-57	4
24	Iğdır Üniversitesi Iğdır MYO	Örgün	Doldu-57	1
25	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Teknik Bilimler MYO	Örgün	Doldu-52	5
26	Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Türkoğlu MYO	Örgün	Doldu-31	0
27	Karabük Üniversitesi Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği Teknik Bilimler MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-114	3
28	Kastamonu Üniversitesi Bozkurt MYO	Örgün	Doldu-72	3
29	Kayseri Üniversitesi Bünyan MYO	Örgün	Doldu-52	3
30	Kocaeli Üniversitesi İzmit MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-119	3
31	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Teknik Bilimler MYO	Örgün, II. Öğretim	Doldu-103	5
32	Malatya Turgut Özal Üniversitesi Doğanşehir Vahap Küçük MYO	Örgün	Doldu-41	3
33	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kavaklıdere Şehit Mustafa Alper MYO	Örgün	Doldu-31	2
34	Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram MYO	Örgün	Doldu-52	5
35	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Denizcilik MYO	Örgün	Doldu-41	3
36	Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil MYO	Örgün	Doldu-41	Veri yok
37	Sinop Üniversitesi Boyabat MYO	Örgün	Doldu-52	3
38	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İmranlı MYO	Örgün	Doldu-52	2
39	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Çerkezköy MYO	Örgün	Doldu-41	2
40	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Niksar MYO	Örgün	Doldu-41	3
41	Trabzon Üniversitesi Şalpazarı MYO	Örgün	Doldu-41	3
42	Yalova Üniversitesi Yalova MYO	Örgün	Doldu-21	4
43	Yozgat Bozok Üniversitesi Yozgat MYO	Örgün	Doldu-31	3
Toplam			2.517	129

MYO: Meslek Yüksekokulu

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu. (2021). Yükseköğretim Program Atlası. Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. İnternet Erişimi: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

tedir. DGS'de başarılı olan mezunlar, **Tablo 6**'da verilen "Acil yardım ve Afet Yönetimi ile Sosyal Hizmet" lisans bölümlerine geçiş yapabilmektedir.^{16(s36)}

Programın akademisyen profili incelendiğinde çok farklı branşlardan akademisyenin ders verdiği görülmektedir. Bu durum, mesleki eğitim ve öğretimde standartlaşmanın önün-

Tablo 2. Programa Kayıt İçin Aranılan Özel Koşullar

No	Açıklama
9	Bu programa kayıt olmak için Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin itfaiye erliğine atanma şartlarındaki (Madde 15) sağlık koşullarını sağlamaları gerekmektedir. Adayların ayrıca atanmaya ilişkin koşulları incelemelerinde de yarar görülmektedir.

Kaynak: ÖSYM. (2021b). 2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu Tablo-3. <https://www.osym.gov.tr/>

Tablo 3. Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı Öğrenme Çıktıları

No	Öğrenme Çıktısı
1	Sivil savunma ve itfaiyecilikte kullanılan araç, gereç, ve malzemelerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilir, ekipmanın operasyonlarda kullanım şekillerini öğrenebilir ve olay sonrası bakım ve temizliğini yapar.
2	Sivil savunma ve itfaiyecilikte tehlikeli kimyasal maddeler hakkında bilgi sahibi olabilir, numune toplama kitlerini kullanabilir ve bu maddelere karşı müdahale organizasyonlarını yönetir.
3	En az bir yabancı dili Avrupa Dil Portföyü A2 genel düzeyinde alanıyla ilgili bilgileri izler ve meslektaşları ile iletişim kurar.
4	Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı Temel Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır.
5	Sivil savunma ve itfaiyecilikte afet ve acil durumlar öncesinde gerekli planları hazırlayabilir, esnasında kısa sürede müdahale organizasyonlarını yönetebilir, sonrasında ise hasar tespit çalışmalarını yapabilir. Olay yeri inceleme yöntemlerini kullanarak olayın çıkış sebeplerini belirleyebilir ve rapor hazırlar.
6	İtfaiyenin temel esasları olan yanma ve yangın bilgisi, ekiplerin kuruluşu ve görev dağılımları, yangına müdahale yöntemleri, itfaiye teşkilatının tarihçesi, misyonu, itfaiye eğitimlerinin standartları, itfaiye mevzuat ve yönetmeliklerinin uygulanması, yapılarda proje bilgisini uygulayabilme ve yerinde denetim çalışması gibi konularda beceri sahibi olur.
7	Sivil savunma ve itfaiyecilikte arama ve kurtarma yöntemlerini öğrenerek, gerekli olan ekipmanın niteliklerini ve doğru kullanım şekillerini öğrenir.
8	Hava alanlarında görev yapan hava arama kurtarma ekibinin (ARFF) görev tanımını, standartlarını, çalışma prensiplerini ve operasyon yöntemlerini kullanarak liderlik yapabilir ve olay yerini yönetir.
9	Sivil savunma ve itfaiyecilikte görev yapan personelin mesleğin etik kurallarını öğrenme, kişisel yeterlilik, fiziksel güce sahip olma ve ekip ruhunun önemini kavrar.
10	İtfaiyecilikte spesifik nitelik taşıyan orman yangınları, deniz yangınları ve endüstriyel yangınlar hakkında bilgi sahibi olmak, bu tür yangınlara karşı operasyon bilgisine sahip olabilir, olayı ve müdahale ekiplerini yönetir.
11	Sivil savunma ve itfaiyecilikte gerekli olan fiziksel yeterliliği kazanabilir, grup içi dinamizmi sağlayabilir ve bulunduğu coğrafyayı doğru analiz eder.
12	Afet ve acil durumlarda harita ve kroki okuyabilir, pusulayı etkin kullanır.
13	Afet ve acil durum yönetimi hakkında bilgi sahibi olabilir. Etkili bir iletişim becerisi kazanarak olay yerine müdahale çalışmalarına liderlik edebilir ve grup içerisinde etkin çalışır.
14	Afet ve acil durumlarda temel ilk yardım uygulamalarını etkin bir şekilde kullanabilir ve karşılaşacağı psikolojik durumları doğru yönetir.
15	Temel hukuki bilgiye ve mevzuat bilgisine sahip olabilir ve bunları kullanır.

Kaynak: Çankırı Karatekin Üniversitesi. (2021). Bologna Sistemi. ÇAKÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. İnternet Erişimi: <http://bbs.karatekin.edu.tr/>

Tablo 4. Programa Verilen Zorunlu ve Seçmeli Dersler

Ders Türü	Ders Adı
Zorunlu Dersler	İtfaiyeciliğin Temel Esasları, İtfaiye Araç ve Malzeme Bilgisi, İlk Yardım, Yangına Giriş, Yanma ve Yangın Bilgisi, İtfaiye Mevzuatı ve Standartları, İş Sağlığı ve Güvenliği, Tehlikeli Kimyasal Maddeler, Yangına Müdahale Esasları, Arama ve Kurtarma Teknikleri, Yangın Güvenliği, Matematik, Bilgisayar Bilgisi, Genel Kimya, Dijital Okuryazarlık, Malzeme Bilimi, Yaz Stajı, Akışkanlar Mekaniği ve Hidroliği, Yangın Kriminolojisi, Temel Afet Bilgisi, İtfaiyecilik ve Spor Eğitimi, Elektrik ve Tesisat Bilgisi, Kariyer Planlama,
Seçmeli Dersler	Beden Eğitimi, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Deprem Bilgisi, Yangın Sigortası, Orman ve Deniz Yangınları, İş Hukuku, Yangın Kriminolojisi, Yapılarda Yangın Güvenliği ve Proje Bilgisi, Meslek Etiği, Bina İçi Yangın Söndürme Teknolojileri, Mesleki İngilizce, GPS ve Yön Tayini, Bilgisayar Destekli Çizim, Teknik Resim, Acil Durum Yönetimi, Endüstriyel Yangınlar, Sivil Savunma, ARFF Uygulamaları

Kaynak: Bu tablo, incelenen üniversitelerin ders müfredatları dikkate alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5. Çekirdek Ders Müfredatı Önerisi

Ders Adı (Zorunlu Dersler)	Teorik (T)/ Uygulama (U)
İtfaiyeciliğin Temel Esasları	T/U
İtfaiye Araç ve Malzeme Bilgisi	T/U
İlk Yardım	T/U
İtfaiye Mevzuatı ve Standartları	T
İş Sağlığı ve Güvenliği	T
Tehlikeli Kimyasal Maddeler	T
Yangına Müdahale Esasları	T/U
Arama ve Kurtarma Teknikleri	T/U
Yangın Güvenliği,	T
Yaz Stajı,	U
Yangın Kriminolojisi,	T/U
Afet ve Acil Durum Yönetimi	T/U
İtfaiyecilik ve Spor Eğitimi	T/U
Sivil Savunma ve Korunma Yöntemleri	T/U
ARFF Uygulamaları	T/U
Kariyer Planlama	T
İletişim ve Haberleşme	T/U
Bilgisayar Teknolojileri	T/U

Kaynak: Bu tablo, incelenen üniversitelerin ders müfredatları dikkate alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

deki engel olarak durmaktadır. Tablo 7'de sivil savunma ve itfaiyecilik programında görevli öğretim elemanlarının lisans mezuniyetlerine göre dağılımı yer almaktadır.

Programda görev yapan öğretim elemanlarının dağılımına göre Mühendislik Fakültesi mezun sayısı toplam 29 kişi olup, Makine Mühendisliği 11 kişi, İnşaat Mühendisliği 6 kişi,

Tablo 6. DGS İle Geçiş Yapılabilecek Lisans Bölümleri

No	Lisans Program Adı	Program Kodu
1	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	8342-SAY
2	Sosyal Hizmet	6318-EA

Kaynak: ÖSYM. (2021). 2021-DGS Tercih Kılavuzu. İnternet Erişimi: <https://dokuman.osym.gov.tr/>

Tablo 7. Lisans Mezuniyet Alanlarına Göre Öğretim Elemanı Sayısı

Fakülte Adı	n	%
Mühendislik Fakültesi	29	23
Fen Edebiyat Fakültesi	25	20
Sağlık Bilimleri Fakültesi	22	17
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Fakültesi	14	11
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	16
Diğer (Denizcilik, Orman, Hukuk, Açık öğretim, Eğitim, Teknik Eğitim)	16	13
<i>Toplam</i>	<i>127</i>	<i>100</i>

Kimya Mühendisliği 5 kişi, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği 2 kişi, Jeofizik Mühendisliği 2 kişi, Metalürji ve Malzeme Mühendisliği 2 kişi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği 1 kişi olduğu görülmüştür.

Fen Edebiyat Fakültesi mezunu toplam 25 kişi olup, Kimya bölümünden 22 kişi ve Fizik bölümünden 3 kişi mezun olmuştur. Sağlık Bilimleri Fakültesi mezunu toplam 22 kişi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünden 20 kişi ve Hemşirelik bölümünden 2 kişi bulunmaktadır.

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu 21 kişi olup, İşletme bölümünde 13 kişi, İktisat bölümünden 2 kişi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden 4 kişi ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünden 2 kişi bulunmaktadır. Diğer fakültelerden ise Teknik Eğitim Fakültesi 4 kişi, Eğitim Fakültesi 5 kişi, Açık Öğretim Fakültesi 3 kişi, Hukuk Fakültesi 1 kişi, Denizcilik Fakültesi 1 kişi ve Orman Fakültesi 2 kişi mezun bulunmaktadır.

Programda ders veren öğretim elemanlarının unvanlarına göre dağılımı Tablo 3.8'de yer almaktadır. Buna göre, Prof. Dr. unvanlı öğretim elemanı bulunmazken, Doç. Dr. sayısı 2 (% 1,55), Dr. Öğretim Üyesi sayısı 23 (% 17,83) ve Öğretim Görevlisi sayısının ise 104 (%80,62) olduğu görülmüştür.

Programda görevli olan öğretim elemanlarının eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 3.9'da verilmektedir. Buna göre, öğretim elemanlarının eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde Lisans mezunu sayısı 10 (%7,88), Yüksek Lisans mezun sayısı 86 (%67,71) ve Doktora düzeyinde mezun sayısının da 31 (%24,41) olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

SSİ programları, üniversitelerin tamamında Mülkiyet Kurumu ve Güvenlik Bölümü altında açılmış olup, çoğunluğu ilçelerde olan meslek yüksekokullarında yer almaktadır. Program eğitim ve öğretim faaliyetlerini, Sakarya Uygulama-

lı Bilimler Üniversitesi'nde Denizcilik Meslek Yüksek Okulu'nda (MYO); Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, İstanbul-Cerrahpaşa Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Bitlis Eren Üniversitesi'nde Teknik Bilimler MYO'nda; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde ise Sosyal Bilimler MYO bünyesinde sürdürmektedir. Yalova Üniversitesi'nde programa öğrenci alımında kız (bu sayı 21 kişi) ve erkek (bu sayı 47 kişi) öğrenciler için ayrı kontenjan belirlenmiştir. Ege Üniversitesi'nde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı olan öğrenciler için ayrı (bu sayı 1 kişi) kontenjan belirlenmiş olup 2021/2022 eğitim ve öğretim döneminde bu kontenjan dolmamıştır.

Programın özel koşulları tüm üniversiteler aynı olup bu özel koşul Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin 15/A maddesi e- bendinde "Sağlık açısından kapalı mekan, dar alan ve yükseklik gibi fobisi olmamak kaydıyla itfaiye teşkilatının çalışma şartlarına uygun olmaları" şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca belediye itfaiye teşkilatlarında itfaiye eri olma şartlarının da dikkate alınması vurgulanmaktadır. Bu kriterler,^{5(ss2-3)}

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartları taşımaları,
- En az lise veya dengi okul mezunu olmaları,
- Tartılma ve ölçülme aç karnına, soyunuk ve çıplak ayakla olmak kaydıyla erkeklerde en az 1.67 metre, kadınlarda en az 1.60 metre boyunda olmak ve boyun 1 metreden fazla olan kısmı ile kilosu arasında (\pm) 10 kilogramdan fazla fark olmaması,
- Sınavın yapıldığı tarihte 30 yaşını doldurmamış olmaları,
- Geçerlilik süresi dolmamış KPSS puan türünden, sınav duyurusunda belirtilmiş olan asgari puanı almış olmaları,
- Sağlık açısından kapalı mekan, dar alan ve yükseklik gibi fobisi olmamak kaydıyla itfaiye teşkilatının çalışma şartlarına uygun olmaları ve
- İtfaiye teşkilatının ihtiyacına göre belirlenen, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu hükümlerince verilen sürücü belgesine sahip olmaları, şeklinde belirtilmektedir.

Üniversiteler arasında zorunlu derslerin yaygın olarak yapılmadığı görülmektedir. Bu durum yatay geçiş hakkını kullanarak başka üniversitede eğitim görmek isteyen öğrenciler için sorun teşkil etmektedir. Yatay geçişler esnasında derslerin içeriği aynı olsa bile ders adı, dersin türü, ve kredilerinin aynı olmamasından kaynaklanan hak kayıpları yaşanabilmektedir. Bu durumu düzeltmek amacıyla program çekirdek eğitim müfredatının önemi ortaya çıkmaktadır. Çekirdek eğitim ve öğretim müfredatı aynı zamanda yeni açılacak programlar için de rehber niteliği taşıyacaktır.

Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılığı olarak, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu'nun sivil savunma ve itfaiyecilik programında görevli öğretim elemanı bilgisine internet sitesinde yer almadığı için ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, 2 öğretim elemanının eğitim bilgileri yükseköğretim akademik arama internet sitesinde yer almadığı için değerlendirilememiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de sivil savunma ve itfaiyecilik programlarının özellikle ilçelerde ve nüfusu az olan yerlerde açılmış olması, üniversitelerin nitelikli sivil savunma ve itfaiyeci personel yetiştirmekten ziyade üniversitenin nicel olarak büyüyüp gelişmesini dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Çünkü bu tür uygulama ağırlıklı programların diğer kamu kurumlarıyla ortaklaşa olarak uygulama eğitimlerini yürütmeleri esastır. İtfaiye teşkilatı yeterince güçlü olmayan (araç, personel ve ekipman yönünden) ilçelerde bu tür uygulamalı ve teknik eğitimlerin verilmesinde sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Programın ders müfredatlarında farklılıklar olması Türkiye genelinde standart bir uygulamanın önündeki engel olarak durmaktadır. Bununla beraber, üniversiteler arası yatay geçişlerde ders isimlerinin uyuşmamasından dolayı öğrenciler mağdur olabilmektedir. Bu durumun önüne geçmek için yeni açılacak programlarda ve genelden farklı olarak verilen zorunlu dersler, çekirdek müfredat dersleri tablosunda verilen dersler şeklinde güncellenmelidir.

Programda öğretim üyesi sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durumun önemli bir nedeni, Türkiye'deki diğer ön lisans programlarında da var olan ve kronik bir sorun olarak da görülen doktora derecesini alan akademisyenlerin fakültelerde görev yapmayı tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu konuda, üniversite yönetimlerinin meslek yüksek okullarında bilimsel çalışmaları teşvik etmeleri, eğitim ve öğretim materyalleri konusunda meslek yüksek okullarına destek vermeleri önem arz etmektedir.

Programda ders veren öğretim elemanlarının eğitim ve uzmanlık alanları incelendiğinde mühendislik fakültesi (makine, elektrik ve elektronik, inşaat), beden eğitimi ve spor bilimleri yüksek okulu, sağlık bilimleri fakültesi (acil yardım ve afet yönetimi, hemşire), iktisadi ve idari bilimleri fakültesi (işletme, iktisat, siyaset bilimi ve kamu yönetimi) ile fen edebiyat fakültesi (fizik, kimya bölümü) mezunlarının görev yaptığı görülmektedir. SSİ programının ders içerikleri ile öğretim elemanlarının mezun olduğu bölümler karşılaştırıldığında Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünün daha çok uyumlu olduğu görülmektedir. Nitekim üst öğrenim olarak da acil yardım ve afet yönetimi programı kabul edilmiştir.

Diğer önemli olan konu ise Programda istihdam edilecek öğretim elemanlarının asgari niteliklerinin belirtilmesi durumunda öğretim elemanlarından birinin acil yardım ve afet yönetimi mezunu, birinin mühendislik fakültesi mezunu (tercihen makine mühendisliği), üçüncü kişinin de sivil savunma ve itfaiyecilik alanında en az beş yıl mesleki tecrübeye sahip olma kriterleri getirilebilir.

Etik

Etik komite onayı: Tüm materyaller anonim açık kaynaklı verilerden elde edildiği için etik onaya ihtiyaç duyulmamıştır. Araştırmanın verileri Yüksek Öğretim Kurumuna ait resmi web sayfalarından elde edildiği için verilerin geçerliliği ve güvenilirliği yüksek derecede varsayılmaktadır.

Bilgilendirilmiş onay: Yok.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

MD çalışma konsepti, literatür araştırması, çalışma tasarımı, veri analizi, veri toplama, veri yorumlaması, yazım ve kritik revizyon işlerini yapmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar mevcut çalışma üzerinde herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Finansman

Bu makale için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Taşkıran G, Baykal Ü. Afetler ve Türkiye'de Hemşirelerin Afetlere Hazır Olma Durumları:Literatür İncelemesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Derg.* 2017;4(2):79-88. doi:10.5222/shyd.2017.079
2. Altuntaş S. Afetlerde İnsan Kaynakları Yönetimi. İçinde: Altuntaş S, ed. *Afetlerde İnsan Kaynakları Yönetimine Giriş.* 1. baskı Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları; 2017.
3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. *Belediye Kanunu.* Mevzuat.gov.tr; 2005. <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat-Metin/1.5.5393.pdf>
4. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. *Büyükşehir Belediye Kanunu.* Mevzuat.gov.tr; 2004:19. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
5. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. *Belediye İtfaiye Yönetmeliği.* Mevzuat.gov.tr; 2006:8. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10713&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
6. Urul AK. Kaliteli Sunulması Zorunlu Olan Bir Hizmet:İtfaiye. *Türkiye Ekon Araştırmaları Vakfı Dergisi, Değerlendirme Notu.* 2017;Eylül(24):8. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1506578995-8.Kaliteli_Sunulmasi_Zorunlu_Olan_Bir_Hizmet___Itfaiye_.pdf
7. Özüğurlu SB, Çelik M, Urul AK, Kara H. *Hizmet Standartları Araştırma Raporu: İtfaiye Hizmetleri.*; 2016.
8. Kılıç A. *Ateşi Tutan Eller Ateş Kahramanları.* 1. baskı. Teknik Yayıncılık Tanıtım A.Ş.; 2010.
9. Pektaş EK. Belediye Yönetimlerinde İtfaiye Hizmetleri ve İtfaiye Hizmetlerinde Yeniden Yapılanma. İçinde: Aydın R, Unvanlı Y, ed. *Mediterranean International Congress on Social Sciences (MECAS).* Dobra Knjiga d.o.o. Sarajevo; 2017:167-180.
10. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. *Kamu Hizmet Envanteri.*; 2020. http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/_2322492942021_.pdf
11. Doğan M, Koçak H, Taylan S, vd. *AYAYDER Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Çalışma Komisyonu Raporu.*; 2018.
12. Karataş Z. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sos Hizmet Araştırmaları Derg.* 2015;1(1):62-80.
13. Yükseköğretim Kurulu. Yükseköğretim Program Atla-

- sı. Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. Published 2021. Erişim Aralık 17, 2021. <https://yokatlas.yok.gov.tr>
14. ÖSYM. *2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu Tablo-3.*; 2021. <https://www.osym.gov.tr/TR,21247/2021-yuksekogretim-kurumlari-sinavi-yks-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html>
15. Çankırı Karatekin Üniversitesi. Bologna Sistemi. ÇAKÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. Published 2021. Erişim Aralık 20, 2021. <http://bbs.karatekin.edu.tr/bolumdetay.aspx?path=18&bko-d=04&fkod=11>
16. ÖSYM. *2021-DGS Tercih Kılavuzu.*; 2021. https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2021/DGS/TERCIH/tablo2_27082021.pdf

AFAD ve FEMA Stratejik Planlarının Afet Yönetimi ve Sendai Çerçevesi Açısından Analizi

[Analysis of AFAD and FEMA's Strategic Plans in Terms of Disaster Management and Sendai Framework]

[ID](#) Bektaş Sarı, MSc, PhD¹

¹ Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Bektaş Sarı, MSc, PhD

Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye

E-mail: bektas.sari@ege.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 15.01.2022

Revizyon tarihi / Revised: 18.02.2022

Kabul tarihi / Accepted: 01.03.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.03.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Afet yönetimi, Stratejik plan, AFAD, FEMA, Sendai / Disaster management, Strategic plan, AFAD, FEMA, Sendai

Kısaltmalar / Abbreviations: Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Cumhurbaşkanlığı (CB)

Künye / Cite this article as: Sarı B. Analysis of AFAD and FEMA's strategic plans in terms of disaster management and sendai framework. *Emerg Aid Disaster Science*.2022;2(1):10-18.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Günümüzde afet ve acil durum olaylarının her geçen gün daha şiddetli bir şekilde tecrübe edildiğine şahit olmaktadır. Bu olaylar meydana geldiğinde, etkili bir müdahale çalışması kadar, afet öncesi hazırlık ve planlama çalışmalarının önemi de ortaya çıkmaktadır. Afet öncesi planlama süreci ise kısa, orta ve uzun dönem çalışmaların yapıldığı, operasyonel, taktiksel ve stratejik planların hazırlandığı kapsamlı ve kısmen karmaşık süreçleri içermektedir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Federal Acil Durum Yönetimi Ajansı'nın (FEMA) stratejik planlarını afet yönetimi evreleri ve Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçevesi uygulama öncelikleri açısından analiz etmektir.

Yöntem: Bu çalışmada nitel araştırmalar içerisinde yer alan doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. FEMA ve AFAD'ın resmi internet sitelerinde yer alan stratejik planlar resmi dokümanlar olarak kabul edilmiş ve içerik analizleri MAXQDA20 nitel analiz programı kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Her iki kurumun planları değerlendirildiğinde, FEMA'nın stratejik planının amaç odaklı ve sade bir yapıda olduğu görülmektedir. FEMA'nın stratejik planı içerisinde zarar azaltma evresi öne çıkarken, AFAD stratejik planında müdahale evresi öne çıkmaktadır. FEMA Stratejik Planı içerisinde Sendai Çerçevesi önceliklerine yönelik riski anlamak başlığı daha fazla yer alırken, AFAD Stratejik Planı içerisinde etkili müdahale başlığı öne çıkmaktadır.

Sonuç: Her iki kurumun planları karşılaştırıldığında, FEMA planının, zarar azaltma odaklı ve risk yönelimli, AFAD planının ise müdahale odaklı ve kriz yönelimli bir yapıda olduğu görülmektedir. Sonraki çalışmalar için stratejik plan analizlerine farklı ülkelerin dahil edilerek daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Abstract

Introduction: Today, we are witnessing that disaster and emergency events are experienced more severely with each passing day. When these events occur, the importance of pre-disaster preparedness and planning is as significant as an effective response. The pre-disaster planning process, on the other hand, includes comprehensive and partially complex processes in which short, medium and long-term studies are carried out and operational, tactical and strategic plans are prepared.

Purpose: The aim of this study is to analyze the strategic plans of the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) and the Federal Emergency Management Agency (FEMA) in terms of disaster management phases and implementation priorities of the Sendai Disaster Risk Reduction Framework.

Method: In this study, document analysis and content analysis methods, which are included in qualitative research, are used. Strategic plans on the official websites of FEMA and AFAD were accepted as official documents and content analyzes were made using the MAXQDA20 qualitative analysis program.

Findings: When the plans of both institutions are evaluated, it is seen that FEMA's strategic plan is more purpose-oriented and has a simple structure. While the mitigation phase comes to the fore in FEMA's strategic plan, the response phase remarks in AFAD's strategic plan. While the title of understanding the risk towards Sendai Framework priorities is more prominent in the FEMA's Strategic Plan, and effective response stands out in the AFAD's Strategic Plan.

Conclusions: When the plans of both institutions are compared, it is seen that the FEMA' plan is mitigation and risk-oriented, while the AFAD's plan is more response and crisis-oriented. For future studies, it is recommended to carry out more comprehensive studies by including different countries in the strategic plan analysis.

Günümüzde bireyleri ve toplumları olumsuz yönde etkileyen birçok olay meydana gelmektedir. Bu olaylar, sosyal, ekonomik veya çevresel olabileceği gibi, birey ve toplumların kendi davranışlarının bir sonucu olarak da ortaya çıkabilmektedir. Afet ve acil durumlar meydana gelen bu olaylar içerisinde en fazla kayıp ve zarara yol açan, yerel veya ulusal seviyede gerçekleşebilen durumlardır. Afet ve acil durumların meydana getirebileceği olumsuz etkileri en aza indirebilmek için, afetlerin öncesinden itibaren çeşitli nitelikli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar, afet öncesi, sırası ve sonrasında kapsayan nitelikli bir afet yönetim sürecine olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır.

Afet yönetimi, çoğu zaman belirsiz ve karmaşık süreçleri içeren ve bu süreçleri yönetebilmek için farklı disiplinlerden kurum ve kuruluşların bir arada koordinasyon halinde çalışmasını gerekli kılan yönetim fonksiyonlarını ortaya koymaktadır. Bu fonksiyonların; afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme önlemlerinin organizasyonu, planlanması ve uygulanmasının bir araya gelmesi ile birlikte tam olarak afet yönetimi ortaya çıkmaktadır.¹ Afet yönetimi; riskli alan ve konuların tespiti; doğal, teknolojik, sosyal, beşeri, politik koşulların kontrolü; rasyonel plan, politika ve yöntemlerin geliştirilmesinin sağlanması; karar alıcı ve uygulayıcıların eğitimi dâhil, her detayın düşünülerek yönlendirilmesi, farkındalığın artırılması ve bir kültür olarak benimsetilmesi ile ilgili yönetimde planlamadan kontrole kadar olan süreci kapsayan merkezinde kamu yönetiminin yer aldığı disiplinler arası bir çalışmadır.^{2(p3)}

Bütünleşik afet yönetimi; afetlerle baş edebilen, dayanıklı ve dirençli bir toplum oluşturmak için tüm tehlikeleri dikkate alan, afet yönetiminin önleme, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılması gereken çalışmalar ve alınması gereken önlemleri, toplumun tüm güç ve kaynaklarını kullanarak gerçekleştirebilen bir yönetim süreci; entegre afet yönetimi şeklinde tanımlanmaktadır.^{3(p51)} Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bütünleşik afet yönetimi; tüm tehlikeleri dikkate alan ve tüm tehlikelere karşı bir yönetim ve koordinasyon fonksiyonu ortaya koyan bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bütünleşik afet yönetiminin ortaya çıkış süreci, 1979 yılında Amerikan Valiler Birliği'nin hazırladığı raporda detaylı olarak açıklanmaktadır.⁴ Amerika'da Federal Acil Durum Yönetimi Ajansı'nın (FEMA) kurulması ile birlikte, bütün tehlikelere karşı bir yaklaşım oluşturmak için, ilk kez zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarının bir kurum tarafından koordine edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sonraki çalışmalarda bu evrelerin, bütünleşik afet yönetimi, kapsamlı afet yönetimi veya entegre afet yönetimi gibi başlıklarda gruplandırıldığı görülmektedir.

Afet ve acil durumlar meydana geldiğinde birçok kurumun görev aldığı karmaşık süreçler ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla olay anında yapılan müdahalelerin başarıya ulaşması çoğunlukla afet öncesi risk yönetimi döneminde yapılan planlama süreçleri ve bu süreçlerin tatbikatlarla desteklenmesine bağlıdır. Özellikle stratejik planlar afet öncesi dönemin daha geniş çerçevede ve uzun süreli politika temelinde ele alınmasını sağlaması açısından, afet yönetimi içerisinde

önemli bir yere sahiptir. Afet yönetimi içerisinde hazırlanan stratejik planların, belirlenen amaç ve hedeflerin uygulanabilirliği, kapsayıcılık, sürdürülebilirlik ve toplumsal katılım gibi bazı noktalarda kurumlar tarafından detaylı olarak ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmada Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve FEMA'nın stratejik planlarını afet yönetimi evreleri ve Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçevesi uygulama öncelikleri açısından analiz etmek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, ülke afet tecrübeleri, kurumsal erişilebilirlik ve stratejik planlara erişilebilirlik göz önüne alınarak AFAD ve FEMA örnekleri karşılaştırılmıştır.

Federal Acil Durum Yönetimi Ajansı

Amerika'da federal hükümetlerin afetlere müdahil olduğu süreç 1802 yılında New Hampshire şehrinde meydana gelen büyük yangından sonra başlamıştır. 1803 yılında Kongre Yasası kabul edilerek, yangından etkilenen ve zarar gören insanlara çeşitli yardımlar yapılmıştır.⁵ 1934 yılında taşkın yasasında yapılan bazı değişiklikler ile birlikte, Amerikan Ordu Mühendisleri Birliğine; taşkınları kontrol etme ve önlemek için çeşitli projeler geliştirme yetkisi verilmiştir. Orduya verilen bazı yetkiler, Amerikan afet yönetimi üzerinde felsefi olarak, taşkınların insanlar tarafından kontrol edilebileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır.^{6(p2)} Amerikan Başkanı Carter, 1 Nisan 1979'da yürürlüğe giren 12127 sayılı kararı imzalarak FEMA'nın resmen kurulmasını sağlamıştır. Kısa bir süre sonra, 20 Temmuz 1979'da 12148 sayılı kararı imzalayan Başkan Carter, FEMA'ya acil durum yönetimi ve sivil savunma olmak üzere iki ayrı görev vermiştir.⁵

2006 yılında çıkartılan Acil Durum Reform Yasası ile birlikte FEMA, Amerikan Başkanı, İç Güvenlik Konseyi ve İç Güvenlik Bakanına karşı afetler konusunda doğrudan sorumlu kurum haline getirilmiştir.⁵ 2006 yılından itibaren Amerika'da meydana gelen çeşitli kasırgalar yasal düzenlemelerin devam etmesini sağlamıştır. 2006 yılında Katrina sonrası, 2012'de Sandy ve 2018 yılında Atlantik bölgesinde meydana gelen kasırgalar sonrası iyileştirme çalışmalarına yönelik yasalar çıkarılmıştır.⁵

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Türkiye'de özellikle Cumhuriyet döneminde afet yönetimi alanında kurumsal gelişmelerin 1930 yılında başladığı görülmektedir. 1580 sayılı kanun ile belediyeler kurulmuş ve bu kanunun 4. maddesinde salgın ve bulaşıcı hastalıkları önleme, 22. maddesinde ise belediyelere genel yangınlar ve orman yangınlarını önleme gibi çeşitli görevler verilmiştir.⁷ Afet yönetimi alanında ki kurumsal gelişmeler 1953 yılında, Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği içerisinde deprem bürosu kurulması ile devam etmiş ve bu büro 1955 yılında Deprem, Seylap ve Yangın (DE-SE-YA) şubesi adını almıştır. Bu şube 1959 yılında kapatılarak, 1960 yılında Afet İşleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Daire başkanlığı ise 1964 yılında genel müdürlük seviyesinde yeniden şekillendirilerek 1965 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü adını almıştır. Afet İşleri Genel Müdürlüğü 1983 yılında çıkartılan 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye (KHK) göre Türkiye'de afet yönetiminden sorumlu olan kuruluş olarak belirlenmiştir.⁹ 1988 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığına bağlı kurulan Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu, hayati

geniş ölçüde etkileyen afetler meydana geldiğinde ilgili bakanlıklar ve Kızılay temsilcilerine başkanlık etmektedir.¹⁰

2009 yılında 5902 sayılı kanun ile afet yönetimi alanında çalışan kurumlar, başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın kurulması ile birlikte tek çatı altında toplanmıştır. Afet yönetimi alanında son değişiklik 2018 yılında yaşanmıştır. Cumhurbaşkanlığı (CB) hükümet sisteminde 4 sayılı CB kararname ile AFAD, başbakanlığın kaldırılması ile birlikte İç İşleri Bakanlığına bağlanmıştır. AFAD öncelikli olarak kurumlar arasında koordinasyon sağlamayı kendisine görev olarak benimsemiştir. 2018 yılında CB Hükümet Sistemi ile en önemli değişikliğin, AFAD'ın İçişleri Bakanlığına bağlı bir kuruluş olarak yapılandırılması olduğu söylenebilir.

Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçevesi 2030 Hedefleri

2015 yılında Japonya'nın Sendai kentinde yapılan toplantı sonrası BM üye devletlerinde onayı ile Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçeve Eylem Planı kabul edilmiştir. Bu eylem planı; 4 adet uygulama önceliği, 7 küresel hedef ve 13 rehber ilke üzerine inşa edilmiştir. Ayrıca Sendai planı; Paris İklim Değişikliği Anlaşması, Addis Ababa Kalkınma Finansmanına İlişkin Eylem Gündemi, Yeni Kentsel Gündem ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile eşgüdüm halinde uygulanmaktadır.¹¹ Sendai Çerçevesinin uygulama öncelikleri; afet riskini anlamak, afet risklerini yönetebilmek için afet risk yönetişimini güçlendirmek, dirençlilik için afet riskini azaltmaya yatırım yapmak, iyileştirme ve yeniden inşa sürecinde daha iyisini inşa edebilmek ve etkili müdahale edebilmek için afet hazırlık çalışmalarını artırmak şeklinde belirtilmiştir.¹ 7 küresel hedefin 4'ü azaltmak ve 3 tanesi artırmak teması üzerine inşa edilmiştir. Bu küresel hedefler 2030 yılına kadar;

- Küresel afet ölüm oranını önemli ölçüde azaltmak,
- Küresel olarak etkilenen insan sayısını önemli ölçüde azaltmak,
- Küresel gayri safi yurtiçi hasılaya göre doğrudan afetin sebep olduğu ekonomik kayıpları azaltmak,
- Afetlerin önemli alt yapılarına ve temel hizmetlere verdiği zararı azaltmak ve sağlık eğitim gibi temel hizmetleri daha dirençli hale getirmek,
- Ulusal ve yerel afet risk azaltma stratejisine sahip ülke sayısını önemli seviyede artırmak,
- Yeterli ve sürdürülebilir destek yoluyla gelişmekte olan ülkelerle uluslararası iş birliğini önemli ölçüde artırmak ve bu ülkelerin, Sendai çerçevesi için gerekli olan ulusal eylemlerini tamamlamak,
- İnsanlara yönelik çoklu tehlike erken uyarı sistemleri, afet riski bilgilerinin ve değerlendirmelerinin kullanılabilirliğini ve bunlara erişimi önemli ölçüde artırmak olarak belirlenmiştir.¹²

Sendai eylem planı içerisinde, uluslararası stratejik mekanizmaların kullanılması, küresel afet riskinin azaltılması, bölgesel platformların oluşturulması ve iş birliği temelinde politikaların geliştirilebilmesi için koordinasyon çalışmalarının eksiksiz yürütülmesi gerektiği açıkça vurgulanmaktadır. Ayrıca afet yönetiminde iyi yönetişimin güçlendirilebilmesi ve afet sonrası "daha iyisini inşa et" politikasının uygulan-

bilmesi de ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde gerçekleştirilecek olan koordinasyon çalışmalarına bağlı görülmektedir.^{12(p9)}

Afetlerde Planlama

Afet ve acil durumlar doğası gereği kısa ve uzun dönemde çeşitli hazırlıklar gerektiren olaylardır. Bu hazırlıklar afet öncesi, sırası ve sonrasında yönelik olarak kurgulanmaktadır. Afet ve acil durumlara karşı hazırlık süreçleri bazı planlamaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu planlamalar birey, aile, toplum ve kurumsal yapıları içeren süreçlerde dahil olmak üzere, afetlere karşı hazırlıklı olmak için gerekli çalışmalardır. Toplumun tüm kesimlerini içeren afet planları, afetlere karşı dayanıklı ve dirençli bir toplum oluşturmaya yardımcı olmaktadır.^{13(p3)} Afet planlama süreci esnek ve toplumun değişen özelliklere ve durumlara göre plana uyum sağlamasına izin vermektedir. Afetlerde planlama sürecinin çeşitli adımları bulunmaktadır. Bu adımlar; planlama ekibinin oluşturulması, mevcut durumun tespit edilmesi, amaç ve hedeflerin belirlenmesi, planın geliştirilmesi, planın hazırlanması ve gözden geçirilmesi ve uygulanması ve devam ettirilmesi şeklinde sıralanmaktadır.^{13(p43)} Planlamanın her bir aşaması kendine has bazı çalışmaları içermektedir. Hazırlık yapılan olayların niteliği ve boyutu planlama içerisinde yer alan çalışmalara etki edebilmektedir.

Afetlerde planlama yapılırken stratejik, taktiksel ve operasyonel olmak üzere, üç düzeyde çeşitli çalışmalar plana dahil edilmektedir. Operasyonel planlar, fiili veya potansiyel olaylar sırasında bir kuruluşun rollerini ve sorumluluklarını, görevlerini, entegrasyon gereksinimlerini, eylemlerini ve diğer beklentilerini tanımlayan planlardır. Operasyonel planlar, tüm tehditler ve tehlikeler için geçerli olabilir ve hem yönetim otoritelerini hem de kuruluşlar tarafından beklenen eylemleri içerebilmektedir. Taktiksel planlar, bir olayda doğrudan rol oynayan personel ve ekipman gibi kaynakları yönetmeye odaklanmaktadır. Mevcut operasyonel planlara dayalı olay öncesi taktik planlama, personel, ekipman ve diğer uygulama ihtiyaçlarını önceden belirleme fırsatı sunmaktadır. Taktik planlar, genellikle bir operasyonel planda tanımlanan hedeflere ulaşmak için gerekli eylemleri ana hatlarıyla belirlemektedir. Stratejik planlar, afet ve acil durum yönetimi faaliyetlerine rehberlik etmek için bir çerçeve ortaya koymaktadır. Stratejik planlama düzeyi, paydaşların daha uzun vadeye odaklanmasına ve tüm tehdit ve tehlikeleri önlemeye, bunlara karşı koruma sağlamaya, hafifletmeye, yanıt vermeye ve bunlardan kurtulmaya yönelik çabaları dile getirmeye izlemeye ve değerlendirmeye olanak tanımaktadır.^{13(p10)}

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır. Nitel araştırmalar; ortaya çıkan soruları ve prosedürleri, ayrıntılardan genel temalara tümevarımsal olarak yapılan veri analizini ve verilerin anlamının yorumlanmasını içeren araştırmalardır.¹⁴ Doküman araştırmaları çoğunlukla; tarih, sosyoloji ve dilbilimi gibi disiplinlerde kullanılmakla birlikte, hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır.¹⁵ Doküman incelemesi;

dokümana ulaşma, orijinalliğin kontrol edilmesi, dokümanı anlama, içeriği analiz etme ve veriyi kullanma evrelerinden oluşmaktadır.¹⁶ Bu araştırmanın amacı AFAD (2019-2023) ve FEMA'nın (2022-2026) stratejik planlarını afet yönetimi evreleri ve Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçevesi uygulama öncelikleri açısından analiz etmektir. Belirlenen başlıklara yönelik anahtar kelimeler kodlanmış, öncesi ve sonrasında yer alan kelimeler ve cümle içinde kullanılmalarına göre analizler yapılmıştır. FEMA ve AFAD'ın resmi internet sitelerinde yer alan stratejik planları resmi dokümanlar olarak kabul edilmiştir. İçerik analizleri MAXQDA20 nitel analiz programı kullanılarak yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerlik-güvenirlik nicel çalışmalardan farklı olarak ele alınmaktadır.¹⁵ Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenilirlik ifadelerinin yerine, nitel araştırmalarda çoğunlukla; inanılabilirlik, sonuçların doğruluğu, tutarlılık ve araştırmacının yetkinliği gibi ifadeler öne çıkmaktadır.¹⁷ Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, inandırıcılık-dürüstlük (trustworthiness) temelinde şekillenmektedir.¹⁸ Guba ve Lincoln tarafından belirlenen bazı kriterler, nitel çalışmalarda önemli standartlar olarak literatürde yerini almaktadır. Çalışmaların inandırıcılık-dürüstlük temelinde yürütülebilmesi için belirlenen bu kriterler; inanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik şeklinde açıklanmış ve birçok araştırmacı tarafından benimsenmiştir.¹⁹⁻²⁵ Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik sağlamak için uygulanan bazı yöntemler; uzun süreli etkileşim, uzman incelemesi, dahil etme ve dışlama kriteri uygulama ve üçgenleme yöntemlerinin uygulanmasını içermektedir. Bu çalışmaya AFAD ve FEMA'nın stratejik planları dahil edilmiş ve bu planlar herhangi bir yorum yapılmadan içerik analizine tabii tutulmuştur.

BULGULAR

FEMA ve AFAD tarafından hazırlanan stratejik planlar, afet yönetiminin dört evresi ve Sendai çerçevesinin dört önceliği açısından analiz edilmiştir. Sendai planı içerisinde yer alan dört öncelik; Analizler yapılırken, ilgili başlıklarda yer alan anahtar kelimeler, bu kelimelerin öncesi ve sonrasında yer alan kelimeler ve cümle içinde kullanılışları analizlere tabii tutulmuştur.

2021 yılında FEMA tarafından açıklanan 2022-2026 stratejik planında, FEMA'nın misyonu "afetler öncesi, sırası ve sonrasında insanlara yardım etmek" şeklinde belirlenmiştir. Bu misyon bir önceki dönem stratejik plan ile aynıdır. Plan içerisinde üç adet amaç, her bir amaç için üç adet olmak üzere toplam dokuz adet alt hedef belirlenmiştir (Tablo 1). Plan içerisinde yer alan amaçlar; acil durum yönetiminin temeli olarak hakkaniyeti benimsemek, iklimle dirençlilikte tüm topluma liderlik etmek ve hazır FEMA hazır ulus yaklaşımını uygulamak ve sürdürmek olarak belirlenmiştir.^{26(p8)} Stratejik plan detaylı olarak incelendiğinde, hakkaniyet, iklim değişikliği ve hazır toplum yaklaşımlarının öne çıktığı görülmektedir.

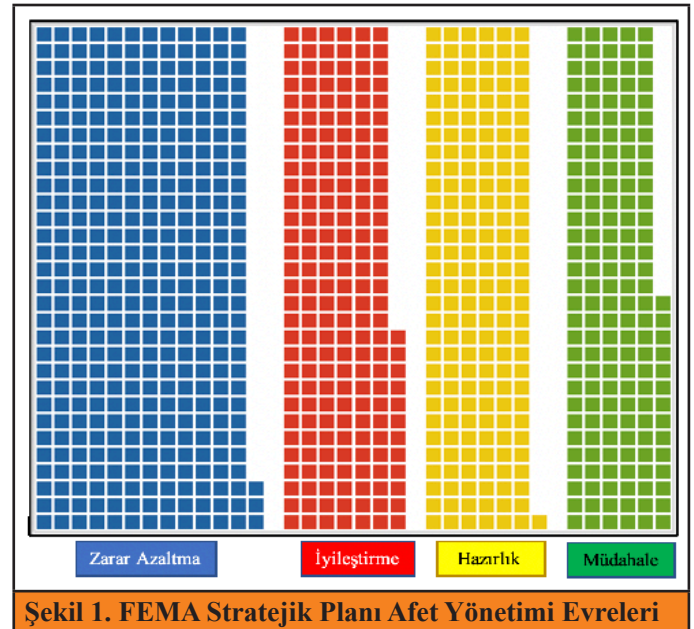
2018 yılında AFAD tarafından hazırlanan stratejik planın misyonu "afet ve acil durumlara ilişkin süreçlerin etkin yönetimi için gerekli çalışmaları yürütmek, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak ve bu alanda politikalar üretmek" şeklinde belirlenmiştir (Tablo 2). Plan içe-

Tablo 1. FEMA 2022-2026 Stratejik Planı Amaç ve Hedefleri

Misyon	Afetler öncesi, sırası ve sonrasında insanlara yardım etmek
1. Stratejik amaç	Acil durum yönetiminin temeli olarak hakkaniyeti benimsemek
1.1.	Farklı bir işgücüne öncelik veren ve bunlardan yararlanan bir FEMA oluşturmak
1.2.	Önce insan yaklaşımıyla FEMA programlarının önündeki engelleri kaldırmak
1.3.	Hizmet sunduğumuz insanlar için adil sonuçlar elde etmek
2. Stratejik amaç	İklimle dirençlilikte tüm topluma liderlik etmek
2.1.	Acil durum yönetimi topluluğu arasında iklim okuryazarlığını artırmak
2.2.	İklimle dayanıklı bir ulus inşa etmek
2.3.	Riske dayalı karar vermeyi güçlendirmek
3. Stratejik amaç	Hazır FEMA hazır ulus yaklaşımını uygulamak ve sürdürmek
3.1.	Acil durum yönetimi işgücünü güçlendirmek
3.2.	Tüm tehlikelere karşı FEMA'yı güçlendirmek
3.3.	Federal yardımın koordinasyonu ve dağıtımını birleştirmek

Kaynak: (FEMA, 2021b)

çerisinde altı adet stratejik amaç, 30 adet alt hedef belirlendiği görülmektedir.²⁷ FEMA'nın planı ile kıyaslandığında (FEMA 38 sayfa, AFAD 134 sayfa), çok daha detaylı ve kapsamlı bir plan olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Şekil 1. FEMA Stratejik Planı Afet Yönetimi Evreleri

Şekil 1'de FEMA 2022-2026 stratejik planı içerisinde yer alan afet yönetimi evreleri verilmektedir. Bu evreler, kelime frekansı, önceki ve sonraki kelimeler ve cümle içerisinde kullanılmalarına göre oluşturulmaktadır. Plan içerisinde en fazla zarar azaltma evresi yer alırken, bunu iyileştirme, hazırlık ve müdahale evreleri takip etmektedir (Şekil 1).

Şekil 2'de FEMA Stratejik Planı içerisinde yer alan Sendai Çerçevesi önceliklerine ait başlıklar sunulmaktadır. Plan içe-

Tablo 2. AFAD 2019-2023 Stratejik Planı Amaç ve Hedefleri

Misyon	Afet ve acil durumlara ilişkin süreçlerin etkin yönetimi için gerekli çalışmaları yürütmek, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak ve bu alanda politikalar üretmek
1.Stratejik amaç	Afet ve acil durum yönetiminde koordinasyonun etkinliğini artırmak
1.1.	Afet yönetiminde standartlaşmayı geliştirmek
1.2.	Afet ve acil durum yönetiminde sivil savunma sisteminin etkinliğini artırmak
1.3.	Afet ve acil durum yönetiminde etkin haberleşme ve iletişim sağlamak
1.4.	Afet ve acil durum yönetiminde kullanılacak bilişim sistemlerinin etkinliğini artırmak ve karar desteği sağlamak
2.Stratejik amaç	Risk odaklı bütünlük afet yönetim anlayışının benimsenmesini ve tüm sektörlere yerleşmesini sağlamak
2.1.	Afet risklerini azaltmaya yönelik çalışmaları desteklemek ve yürütmek
2.2.	Afet risklerini belirlemek
2.3.	Afet yönetimi destek sistemlerini geliştirmek
2.4.	Ülkemizin sığınak politikasını belirlemeye yönelik strateji belgesi hazırlamak
2.5.	Deprem bilgilerini güvenilir ve hızlı bir şekilde veren bölgesel bir merkez olmak
3.Stratejik amaç	Afet esnası ve sonrası süreçleri en etkili şekilde yönetmek
3.1.	Afet ve acil durum bölgelerinde yeniden yapılanma ve iyileştirme süreçlerini geliştirmek
3.2.	KBRN yönetim modelini geliştirerek uygulamak
3.3.	Müdahale kapasitesini artırmak
3.4.	Ülke genelinde ikaz ve alarm (siren) sistemini yaygınlaştırmak
3.5.	Psikososyal hizmetler alanında personelin eğitim ve psikososyal ihtiyaçlarının giderilmesini sağlamak
3.6.	Türkiye Afet Müdahale Sistemi'nin işlerliğini artırmak
4.Stratejik amaç	Toplumsal farkındalığı artırarak afet ve acil durumlara sürekli hazırlıklı olmak
4.1.	Afet ve acil durumlara ilişkin eğitim ve uygulama kapasitesini artırmak
4.2.	Afet ve acil durumlara sivil savunmaya ilişkin toplumsal farkındalık düzeyini artırmak
4.3.	Afet ve acil durumlarda kamuoyunu doğru şekilde bilgilendirmek ve bilgi kirliliğini önlemek
4.4.	AFAD gönüllülük sistemini kurmak ve yaygınlaştırmak
5.Stratejik amaç	Uluslararası alanda öncü kuruluşlardan biri olmak
5.1.	AFAD'ın uluslararası insani yardım performansını artırmak
5.2.	AFAD'ın uluslararası kurumsal varlığını güçlendirici faaliyetleri arttırmak
5.3.	Uluslararası yetkinlikte çalışanlara sahip olmak
5.4.	Uluslararası alanda risk azaltma faaliyetlerinde bulunmak
5.5.	Deprem araştırmaları ile ilgili uluslararası alanda kurumsal varlığı güçlendirmek
6.Stratejik amaç	Sürekli öğrenen ve gelişen kurum olmak
6.1.	AFAD hizmet binalarının ve sosyal tesislerin fiziksel ve teknik altyapısını iyileştirmek
6.2.	KBRN olaylarına yönelik müdahale kapasitesini artırmak
6.3.	Kurumsal bilişim sistemlerinin geliştirilmesini, etkin kullanımını ve yaygınlaştırılmasını sağlamak
6.4.	Bilgi bütünlüğü ve veri güvenliğini sağlamak, bilgi güvenliği farkındalığını artırmak
6.5.	Stratejik yönetim ve iç kontrol mekanizmasını iyileştirmek
6.6.	Afet yönetiminde karar desteği sağlayacak bilişim sistemlerini geliştirmek

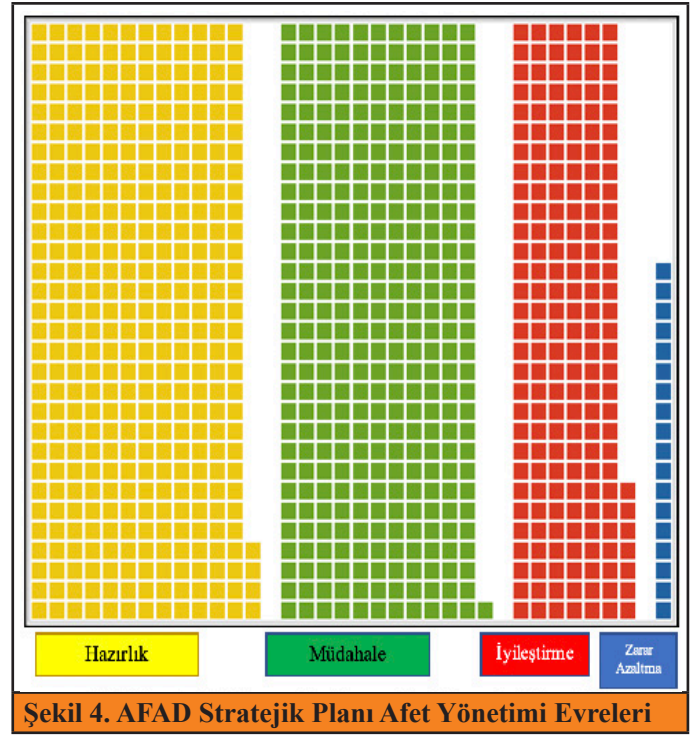
Kaynak: (AFAD, 2018)

risinde riski anlamak başlığının oldukça geniş bir çerçevede ele alındığı görülmektedir. Bu başlığı risk azaltımına yatırım ve etkili müdahale başlıkları takip etmektedir. Ancak plan içerisinde afet risk yönetişimini güçlendirmek adına herhangi bir alan bulunmamaktadır (Şekil 2).

Şekil 3'e göre FEMA stratejik planı içerisinde en sık tekrarlayan kodlar verilmektedir. Bu kodların; riski anlamak, zarar azaltma, iyileştirme, risk azaltımına yatırım, müdahale, hazırlık ve koordinasyon olduğu görülmektedir. Plan içerisinde, riski anlamak, zarar azaltma ve iyileştirme kodlarının

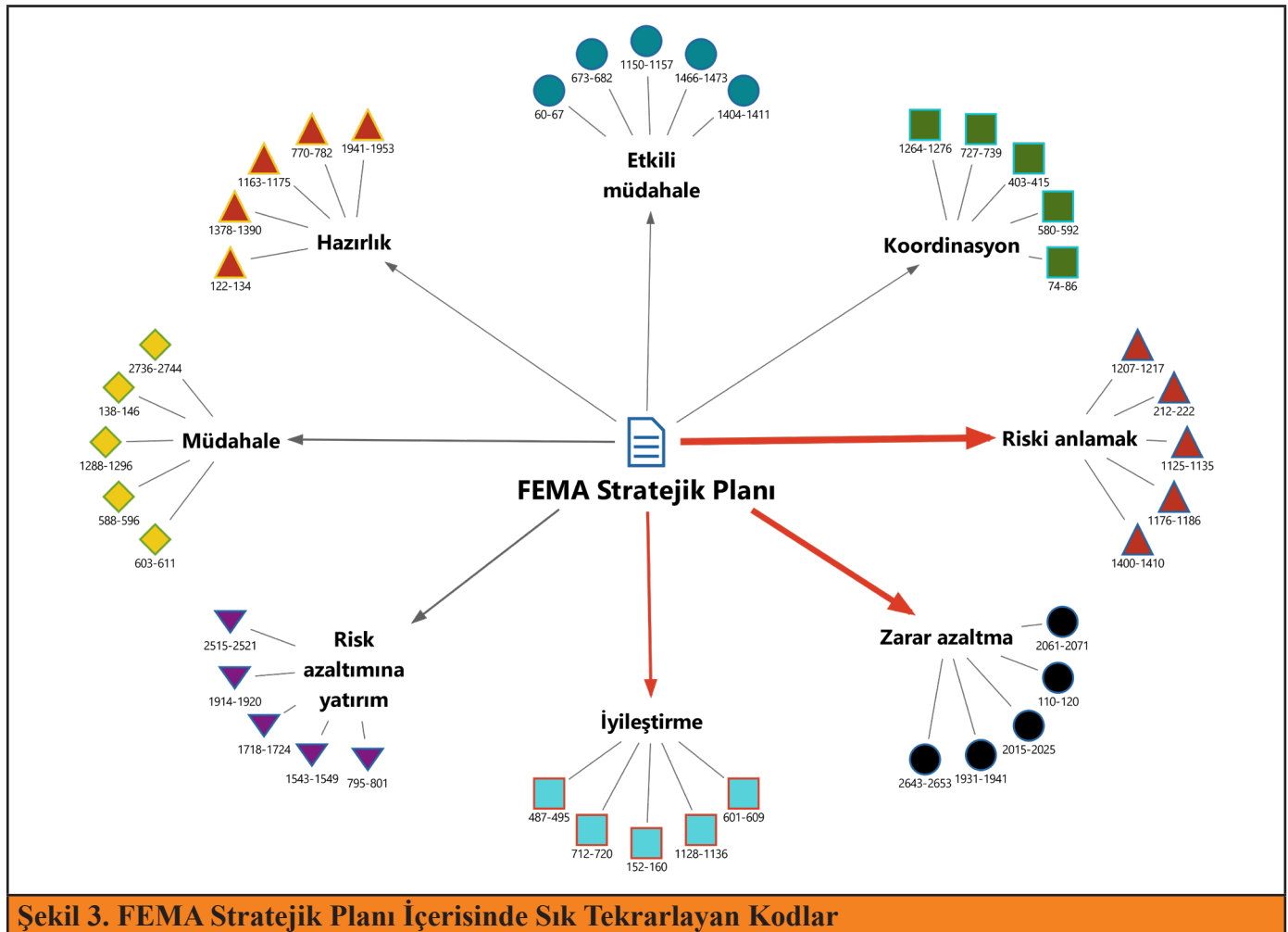
diğerlerinden çok daha fazla tekrar ettiği görülmektedir (Şekil 3).

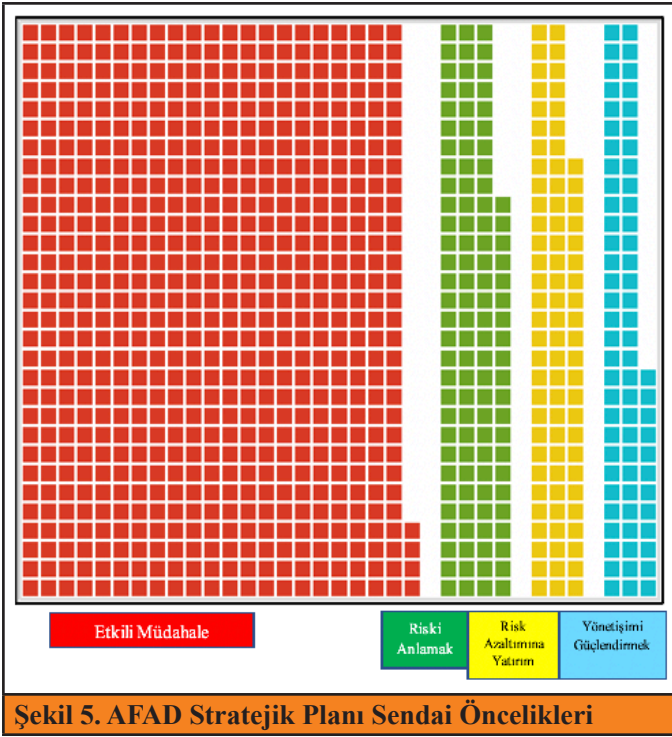
Şekil 4'te AFAD stratejik planı içerisinde ele alınan afet yönetimi evreleri sunulmaktadır. Şekle göre plan içerisinde hazırlık ve müdahale evrelerine yönelik olarak kelime ve cümlelerin daha sık ve yoğun şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu başlıkları iyileştirme ve zarar azaltma evreleri takip etmektedir. Zarar azaltma evresinin en az miktarda ele alındığı görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 5'de AFAD Stratejik Planı içerisinde Sendai Önceliklerine yönelik bilgiler verilmektedir. Şekle göre plan içerisinde etkili müdahale alanının en fazla ve yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bu başlığı, riski anlamak, risk azaltımına yatırım ve yönetimi güçlendirmek başlıkları takip etmektedir (Şekil 5).

Şekil 6'da AFAD Stratejik Planı içerisinde sık tekrarlayan kodlar verilmektedir. Bu kodların; koordinasyon, müdahale, iş birliği, hazırlık, iyileştirme, risk azaltımına yatırım, riski anlamak, yönetimi güçlendirmek ve zarar azaltma başlıklarında olduğu görülmektedir. Plan içerisinde koordinasyon, müdahale ve iş birliğinin diğer kodlardan çok daha fazla ve

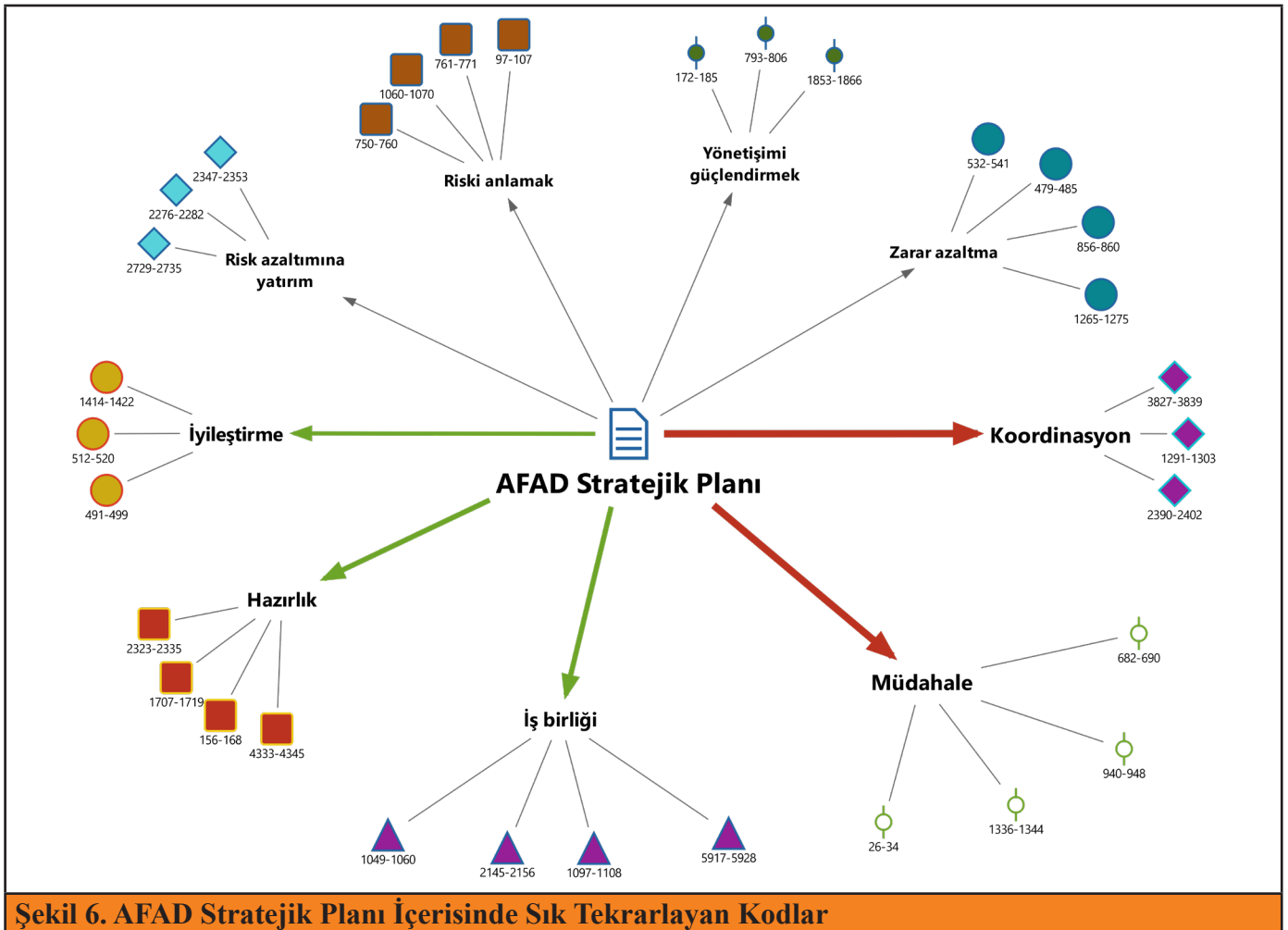
yoğun olarak yer aldığı görülmektedir (Şekil 6).

TARTIŞMA

FEMA ve AFAD tarafından hazırlanan stratejik planlar incelendiğinde; FEMA'nın, 3 amaç ve 9 hedeften oluşan 38 sayfalık sade bir plan hazırladığı görülmektedir. AFAD tarafından

hazırlanan planın ise 6 amaç 30 hedeften oluşan 134 sayfalık oldukça detaylı bir plan olduğu görülmektedir. AFAD tarafından hazırlanan stratejik planın bu seviyede kapsamlı ve detaylı olması amaca uygunluk sorgulamalarını da beraberinde getirmektedir. Stratejik planlar, uzun vadede gerçekleştirilmesi istenilen alanlara yönelik hazırlanan ve çoğunlukla öncelikleri belirleyen ve bir vizyon ortaya koyan belgelerdir.^{13(p10)} Dolayısıyla içerisinde vizyon ve amaçlara rehberlik edecek temel bilgilerin dışında detaylı bilgilerin yer alması, planın amacının dışına sürüklenmesi olasılığını ortaya çıkarmaktadır.

FEMA'nın stratejik planı içerisinde en fazla zarar azaltma evresi yer alırken, bunu iyileştirme, hazırlık ve müdahale evreleri takip etmektedir. AFAD stratejik planı içerisinde ise en fazla hazırlık ve müdahale evreleri yer alırken bunları iyileştirme ve zarar azaltma evreleri takip etmektedir. Bu farklılıklar dikkate alındığında, her iki kurumun afetlere yaklaşımlarında ki temel fark görülmektedir. Bu fark zarar azaltma ve afet öncesi risk odaklı yaklaşımlar ile, müdahale ve afet sonrası kriz odaklı yaklaşımlar açısından tartışmaya açık bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca stratejik planlar kurumların karşı karşıya olduğu riskler ve fırsatlar göz önünde bulundurularak uzun vadeli planlar yapılmasına olanak sağlayan araçlardır.²⁸ Planlar içerisinde yer alan risk ve fırsat değerlendirmeleri göz önüne alındığında, afet yönetimi açısından yapılan değerlendirmelerin niteliği tartışmaya açık görülmektedir.

FEMA Stratejik Planı içerisinde yer alan Sendai Çerçevesi önceliklerine ait riski anlamak başlığının oldukça geniş bir çerçevede ele alındığı görülmektedir. Bu başlığı risk azaltımına yatırım ve etkili müdahale başlıkları takip etmektedir. AFAD Stratejik Planı içerisinde ise etkili müdahale alanının en fazla ve yoğun olarak yer aldığı görülmektedir. Bu başlığı, riski anlamak, risk azaltımına yatırım ve yönetimi güçlendirmek başlıkları takip etmektedir. Her iki kurumun planlarında yer alan afet evreleri ve Sendai önceliklerine yaklaşımları paralellik göstermektedir. FEMA riskleri anlamak önceliğine önem verirken, AFAD etkili müdahale başlığına yönelmiş görülmektedir. Bu veriler ışında kurumların yaklaşımlarının, risk veya kriz, proaktif veya reaktif yaklaşımlar olup olmadığı tartışmaya açık hale gelmektedir.

Afet yönetiminde stratejik planlar hazırlanırken bazı adımların takip edilmesi gerekmektedir. Bu adımlar, planda paylaşılan vizyonun nasıl oluşturulduğu, planın nasıl uygulanabilir hale getirildiği ve nasıl uygulanacağını anlatılması olarak ifade edilmektedir.²⁹ FEMA ve AFAD'ın stratejik planları içerisinde planın nasıl oluştuğuna yer verilmiştir. Ancak AFAD'ın stratejik planında yer alan uzun süreli ele alınan başlıkların nasıl uygulanacağı konusunda yeterli bilginin yer almadığı görülmektedir. Bu durum, stratejik planın hazırlık ve uygulama süreçlerinde oluşan bazı boşlukları işaret etmektedir.

FEMA stratejik planı içerisinde riski anlamak, zarar azaltma ve iyileştirme kodlarının diğerlerinden çok daha fazla tekrar ettiği görülmektedir. AFAD Stratejik Planı içerisinde ise en sık tekrarlayan kodlar; koordinasyon, müdahale ve iş birliği şeklinde gerçekleşmiştir. Her iki plan kodları değerlendirildiğinde, AFAD'ın planında koordinasyon başlığının öne çıkması güçlü bir yön olarak değerlendirmeye açıktır. Ancak koordinasyon kavramı, planın temelinde müdahale ve operasyonel bir eğilim olduğu tespitini de destekler nitelikte ortaya çıkmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma; FEMA ve AFAD'ın resmi internet sitelerinde yer alan Stratejik plan dokümanları ve Sendai Afet Risk Azaltımı çerçevesi ile sınırlıdır. Ayrıca bu çalışma; FEMA, AFAD, afet, afet yönetimi ve stratejik planlama anahtar kelimeleri ile sınırlandırılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, FEMA ve AFAD Stratejik planlarının, afet yönetimi evreleri ve Sendai Çerçevesi uygulama öncelikleri açısından analiz edilmesi amaçlanmıştır. Her iki kurumun planları değerlendirildiğinde, FEMA'nın stratejik planının daha amaç odaklı ve sade bir yapıda olduğu görülmektedir. FEMA'nın stratejik planı içerisinde zarar azaltma evresi öne çıkarken, AFAD stratejik planında müdahale evresi öne çıkmaktadır. FEMA Stratejik Planı içerisinde Sendai Çerçevesi önceliklerine yönelik riski anlamak başlığı daha fazla yer alırken, AFAD Stratejik Planı içerisinde etkili müdahale başlığı öne çıkmaktadır. Sonuç olarak her iki kurumun planları karşılaştırıldığında, FEMA planının, zarar azaltma odaklı ve risk yönelimli, AFAD planının ise müdahale odaklı ve kriz yönelimli bir yapıda olduğu görülmektedir.

Afet yönetimi alanında üretilen politikalar ele alındığında, politika yapıcılar için; AFAD stratejik planı içerisinde özellikle zarar azaltma başlığında daha kapsamlı politikaların üretilmesi önerilmektedir. Afet yönetimi kamu yönetimi disiplininin bir çalışma alanıdır. Dolayısıyla yöneticilere; afet planlarını hazırlayan, uygulayan ve değerlendirenlerin, afet yönetimi uzmanları arasından seçilmeleri konusunda dikkat göstermeleri önerilmektedir. Ayrıca araştırmacılar için stratejik plan analizlerine daha fazla sayıda ülke planları dahil edilerek daha kapsamlı çalışmaların yapılabileceği önerilmektedir.

Etik

Etik komite onayı: Bu çalışmada kullanılan dokümanlar ilgili ülkelerin resmî web sitelerinde açık erişimli olarak yer aldığı için Etik Kurul Onayına ihtiyaç duyulmamıştır. Ayrıca, dokümanlar resmî web sitelerinden elde edildiği için, kullanılan verilerin geçerliliği ve güvenilirliği yüksektir.

Bilgilendirilmiş onay: Yok.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

Bu çalışmanın; çalışma konsepti, literatür araştırması, çalışma tasarımı, veri toplama, veri analizi, veri yorumlaması, yazım ve kritik revizyon işlerinin tamamı sorumlu yazar tarafından yapılmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması olasılığı yoktur.

Finansman

Bu çalışma yapılır iken, yapılan araştırma konusu ile ilgili bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. UN. *Report of the Open-Ended Intergovernmental Expert Working Group on Indicators and Terminology Relating to Disaster Risk Reduction*. Vol 21184.; 2016. https://www.preventionweb.net/files/50683_oiewg-reportenglish.pdf
2. Karaman ZT. Afet Yönetimine Giriş ve Türkiye'de Örgütlenme. In: KARAMAN ZT, ALTAY A, eds. *Bütünleşik Afet Yönetimi*. 1st ed. Birleşik Matbaacılık; 2016:1-38.
3. AFAD. *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*.; 2014. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
4. National Governors' Association. *Comprehensive Emergency Management, A Governor's Guide*.; 1979.
5. FEMA. *History of FEMA*. Published 2022. Accessed May 15, 2021. <https://www.fema.gov/about/history>
6. Haddow GD, Bullock JA, Coppola DP. The Historical Context of Emergency Management. In: *Introduction to Emergency Management*. 3. Baskı. Elsevier Inc.; 2008:1-

- 27.
7. Resmi Gazete. *Belediye Kanunu*. Resmi Gazete; 1930. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf>
 8. Aktel M. 5902 Sayılı Yasa İle Türkiye'de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim. *Dumlupınar Üniversitesi Sos Bilim Derg*. 2010;(27):1-9. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55629>
 9. Resmi Gazete. *Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. Resmi Gazete; 1983:432. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18251_1.pdf
 10. Resmi Gazete. *Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik*. Resmi Gazete; 1988. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.8812777.pdf>
 11. UNDRR. What is the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction? Published 2020. Accessed October 24, 2020. <https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/what-sendai-framework>
 12. UNDRR. *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030.*; 2015. <https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/what-sf>
 13. FEMA. *Developing and Maintaining Emergency Operations Plans.*; 2021. [papers2://publication/uuid/AAE7F-C8F-3336-4DE7-ABD8-8CAA6137703D](https://www.fema.gov/sites/default/files/documents/fema_2022-2026-strategic-plan.pdf)
 14. Creswell JW, Creswell DJ. *Research Designs: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Fifth Edit. SAGE Publications, Inc; 2018. doi:10.1891/9780826146373.0007
 15. Yıldırım A, Şimşek H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı. Seçkin Yayıncılık; 2013.
 16. Maxwell JA. *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*. 3rd Editio. SAGE Publications, Inc.; 2013.
 17. Krefting L. Rigor in Qualitative Research: The Assessment of Trustworthiness. *Am J Occup Ther*. 1991;45(3):214-222. doi:<https://doi.org/10.5014/ajot.45.3.214>
 18. Guba EG, Lincoln YS. Epistemological and Methodological Bases of Naturalistic Inquiry. *Educ Commun Technol*. 1982;30(4):233-252. doi:<https://www.jstor.org/stable/30219846>
 19. Houser J. *Nursing Research Reading, Using, and Creating Evidence*. 4. Baskı. Jones & Bartlett Learning; 2018.
 20. Merriam SB, Tisdell EJ. *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. 4th Editio. Jossey-Bass A Wiley Brand; 2016.
 21. Whittemore R, Chase SK, Mandle CL. Validity in Qualitative Research. *Qual Health Res*. 2001;11(4):522-537. doi:10.1177/1049732011129119299
 22. Patton MQ. *Qualitative Research and Evaluation Methods*. 4th ed. SAGE Publications, Inc.; 2015.
 23. Cho J, Trent A. Validity in qualitative research revisited. *Qual Res*. 2006;6(3):319-340. doi:10.1177/1468794106065006
 24. Denzin NK, Lincoln YS. *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. 5. Baskı. SAGE Publications, Inc; 2018.
 25. Herr K, Anderson GL. *The Action Research Dissertation: A Guide for Students and Faculty*. 2. Baskı. SAGE Publications, Inc; 2015.
 26. FEMA. *FEMA Strategic Plan.*; 2021. https://www.fema.gov/sites/default/files/documents/fema_2022-2026-strategic-plan.pdf
 27. AFAD. *AFAD Stratejik Plan 2019-2023.*; 2018. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/AFAD-2019_2023-STRATEJIK-PLAN.pdf
 28. Özdem G. An Analysis of the Mission and Vision Statements on the Strategic Plans of Higher Education Institutions. *Kuram ve Uygulamada Egit Bilim*. 2011;11(4):1887-1894.
 29. Maki N, Tamura K, Hayashi H. Strategic Disaster Reduction Planning with Government Stakeholder Collaboration - A Case Study in Nara and Kyoto, Japan. *J Disaster Res*. 2010;5(5):543-551. doi:10.20965/jdr.2010.p0543

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Stratejik Planlarının Değerlendirilmesi

[Evaluation of Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) Strategic Plans]

¹Eyyüp Yıldız, MSc, PhD¹; ²Murat Can Duruel, MSc¹

¹Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

²Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, Elbistan Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Murat Can Duruel, MSc

Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, Elbistan Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

E-mail: muratcan.duruel@istiklal.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 01.02.2022

Revizyon tarihi / Revised: 01.03.2022

Kabul tarihi / Accepted: 10.03.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.03.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Afet Yönetimi, Stratejik Yönetim, Stratejik Plan / Disaster Management, Strategic Management, Strategic Plan

Kısaltmalar / Abbreviations: Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (FEMA)

Künye / Cite this article as: Yıldız E, Duruel MC. Evaluation of disaster and emergency management presidency (AFAD) strategic plans. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(1):19-24.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Stratejik planlar, politikalar ile eylemler arasında köprü görevi görmektedir. Özellikle afet yönetiminde kurulan bu köprü kritik öneme sahiptir. Afet yönetimi alanında hazırlanan stratejik planlar, bütünlük afet yönetimi sisteminin etkinliğinde belirleyicidir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, geliştirilen ölçek ve stratejik yönetim bakış açısıyla Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın 2013-2017 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan stratejik planlarının değerlendirilmesidir.

Yöntem: Söz konusu stratejik planların değerlendirilmesi için bir rubrik hazırlanmıştır. Hazırlanan rubrik aracılığıyla niceliksel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular: Stratejik planlar ölçeğe göre değerlendirildiğinde, 2013-2017 Stratejik Planı 19 puan ile "iyi", 2019-2023 Stratejik Plan ise 25 puan ile "çok iyi" olarak belirlenmiştir.

Sonuç: 2019-2023 Stratejik Plan'ının, 2013-2017 Stratejik Planı'na göre daha iyi hazırlanmış olduğu görülmektedir. Özellikle durum analizi, misyon ve vizyon bileşenlerinin hazırlanmasında ilerleme kaydedildiği aşikardır.

Abstract

Introduction: Strategic plans, It acts as a bridge between policies and actions. Especially in disaster management, this bridge is of critical importance. The strategic plans prepared in the field of disaster management are decisive in the effectiveness of the integrated disaster management system.

Purpose: The aim of this study is to evaluate the strategic plans of the Disaster and Emergency Management Presidency, covering the years 2013-2017 and 2019-2023, with the developed scale and strategic management perspective.

Method: A rubric has been prepared for the evaluation of these strategic plans. A quantitative evaluation was made through the prepared rubric.

Findings: When the strategic plans examined were evaluated according to the rubric, the 2013-2017 Strategic Plan was determined as "good" with 19 points, and the 2019-2023 Strategic Plan was determined as "very good" with 25 points.

Conclusions: It is seen that the 2019-2023 Strategic Plan is better prepared than the 2013-2017 Strategic Plan. It is obvious that progress has been made especially in the preparation of the situation analysis, mission and vision components.

Afet, merkezinde insanın bulunduğu; ekonomik, sosyal, çevresel ve siyasal boyutları olan bir olgudur. Türkiye'de afetler neticesinde meydana gelmiş can, mal ve çevre zararları büyük boyutlara ulaşmaktadır ve ileride daha çok zarara sebep olacağı değerlendirilmektedir. Bu

zarar ve kayıpların azaltılabilmesi için belirli bir sistem dahilinde ve iş birliği içinde çalışmalar yürütmek gerekmektedir.¹ Bu amaca hizmet eden sistem, bütünlük afet yönetimi sistemidir. Söz konusu sistem, afet ve acil durumların tüm türlerinde, yönetimin entegre bir şekilde gerçekleştirilmesi

gerektiğini vurgulamaktadır.² Bütünleşik afet yönetimi sistemi; zararların önlenmesi için tehlike ve risklerin tespitinin, bunlara yönelik tedbirlerin alınmasının, etkin bir müdahalenin ve afetin ardından gerçekleştirilmesi gereken iyileştirme çalışmalarının bir bütünlük içerisinde yürütülmesini kapsamaktadır.³ Türkiye’de bu sistemin yürütülmesinden sorumlu kuruluş Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’dır. Dolayısıyla AFAD, afet yönetimi stratejilerinin belirlenmesi ve faaliyetlerinin yürütülmesinden de sorumludur.

Askeri kökenli bir kavram olan strateji; amaçlara ulaşmak adına belirlenen, uzun dönemli ve sonuç odaklı kararlar bütünüdür.⁴ Stratejik yönetim ise, üzerinde anlaşmaya varılan stratejilerin uygulanmasını etkin yönetmek, bu stratejilerin performansını değerlendirmek, yeni veya gözden geçirilmiş stratejileri formüle etmek için süregelen organizasyonel düzenlemelerdir.⁵ Stratejik yönetimin başlıca unsurları ise planlama, organize etme, yürütme ve kontroldür.⁴ Stratejik yönetimin ilk unsuru olan planlama, bir organizasyonun ne olduğunu, ne yaptığını, neden yaptığını şekillendiren temel kararları ve eylemleri üretmeye yönelik disiplinli bir yaklaşım olarak ifade edilebilir.⁵

2003 yılında Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereği kamu idareleri stratejik plan hazırlamak durumundadır. Bu kanuna dayanarak hazırlanan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları İle Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ise stratejik planların hazırlanmasına ilişkin detayları belirlemektedir. Ayrıca kamuda stratejik planlamaya dair adım adım yapılması gerekenleri içeren Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (sürüm 3,1) da yayınlanmıştır. Kamu idarelerinin bahsi geçen mevzuat ve kılavuza uygun olarak stratejik planlarını hazırlaması ve uygulaması gerekmektedir.

Kamu idareleri açısından stratejik planlama, kurumun hali hazırdaki durumunun değerlendirilmesini, vizyonun belirlenmesini, vizyona erişmek için ihtiyaç duyulan orta ve uzun vadeli amaç, hedef ve önceliklerin tespit edilmesini, amaç ve hedeflerin nicel ölçümü için performans göstergelerinin oluşturulmasını ve oluşturulan göstergeler sayesinde erişilmek istenen seviyeye ulaşıp ulaşılmadığının izlenmesini ve değerlendirilmesini içeren bir süreçtir.⁶

Planlar genellikle yasal gereklilikleri karşılayacak şekilde hazırlanır ve yasal olarak içeriği belirlenmiş bir sürece göre formüle edilirler. Dolayısıyla stratejik planlar; yasal olarak gerekli ve nispeten katı olan politika beyanları ile eylemler arasında bir köprü kurabilirler.⁷ Buradan hareketle birçok kurum ve kuruluş stratejik planlarını hazırlamaktadır. Sosyal bilim araştırmacıları, bu planların gerekleri karşılama düzeyini niceliksel olarak ölçebilmektedirler. Buchanan ve Cousins (2012) stratejik planları değerlendirdiği çalışmada, oluşturduğu ölçeğe göre planları puanlandırmış ve buna göre değerlendirdiği planların %61’inin zayıf ve altında bir değerle hazırlandığı bulgusunu elde etmiştir. Çalışmaya göre değerlendirilen planların çoğunluğu, bileşen başlıklarının yer alması açısından iyiyken, ideal içeriklerin yer alması açısından gerekeni karşılamamaktadır. Türkiye’de afet yönetiminden sorumlu kamu kurumu olan AFAD’ın stratejik planları

ise daha önce nicel olarak değerlendirilmemiştir. Bu çalışma alanyazındaki bu boşluğu doldurmak üzere gerçekleştirilmiştir.

Stratejik planlar aracılığıyla bir köprü kurulmasının, özellikle afet yönetiminde ortaya koyulan politika ve mevzuatın uygulamaya geçirilmesinde kritik bir role sahip olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla AFAD’ın misyonunu, vizyonunu, amaç, hedef ve gerçekleştireceği çalışmaları içeren stratejik planlarının bilimsel olarak değerlendirilmesinin bütünleşik afet yönetimi sisteminin etkinliği açısından önem arz edeceği düşünülerek bu çalışma hazırlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, geliştirilen ölçek aracılığıyla AFAD’ın 2013-2017 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan stratejik planlarının bilimsel gerekleri ne ölçüde karşıladığını tespit etmektir.

Stratejik Plan Bileşenleri

İşletmeler hangi mal / hizmet üretiminin yapılacağına ve kullanılacak süreçlere önceden karar vermek ve bunları ortaya koymak; dolayısıyla işi tanımlamak durumundadır. Yapılan işin tanımlanması ile mal veya hizmet sunacağı grupları ve onların beklentilerine nasıl cevap verebileceğini tanımlamış olacaktır.⁴ Benzer şekilde tüm organizasyonların da bir hedefe ulaşmak için meydana gelmiş olması ve bu hedef yolunda sunacakları bir ürün / hizmet olması dolayısıyla, yapılacak işin tanımlanmasının öncelikli olduğu ve durum analizi kapsamında belirtilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Belediyelerin stratejik planlarıyla ilgili yürütülen bir çalışmada, dahil edilen kurumların stratejik planlamada kullandıklarını bildirdikleri bileşenler şu şekilde belirtilmiştir⁸; amaç ve hedefler, vizyon, misyon, eylem planları, paydaşların ihtiyaçlarının ve endişelerinin belirlenmesi, stratejik gündemlerin geliştirilmesi, güçlü ve zayıf yönlerin değerlendirilmesi, fırsatlar, dış tehditlerin değerlendirilmesi, kurumsal yetkilerin netleştirilmesi ve stratejilerin fizibilite değerlendirmesidir. Kütüphanelere ait stratejik planların değerlendirildiği bir çalışmada ise, stratejik planlar için genel kabul gören bileşenler şu şekilde sıralanmıştır⁹: Vizyon, misyon, amaçlar, hedefler ve eylem planlarıdır.

Kamu ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlardaki stratejik planlamaya dair hazırlanan bir rehber göre, stratejik planlarda olması gereken başlıklar şu şekilde sıralanabilir¹⁰: kuruluşun yetki alanı, misyon ve vizyonu, iç ve dış çevre analizi, stratejik konuların belirlenmesi ve bu konuları ele almak için hazırlanacak stratejilerin belirlenmesidir. Kamu sektöründekilerde ise, kendi içerisinde keskin hatları olmamakla birlikte benzer faaliyetleri içerdiği görülmektedir. Bu faaliyetler¹¹: Paydaş analizi, misyonun, vizyonun, değerlerin ve hedeflerin oluşturulması, güçlü ve zayıf yönlerin, fırsat ve tehditlerin analizi, karşılaşılan sorunların analizi, sorunları etkin bir şekilde ele almak için potansiyel stratejilerin belirlenmesi, stratejilerin uygulanabilirliğini teknik ve idari işlerlik, siyasi kabul ve ahlakî, yasal ve etik gerekçeler açısından değerlendirilmesi ile uygulama planlarının geliştirilmesi olarak sıralanmaktadır.

Kamu kurumları için oluşturulan stratejik planlama kılavuzunda, stratejik yönetim süreci şu adımlar ile ifade edilmiştir¹²: Hazırlık süreci, durum analizi (tarihçe, uygulanmakta olan stratejik planın değerlendirilmesi, mevzuat analizi, üst

politika belgeleri analizi, program analizi, faaliyet alanları, paydaş analizi, kuruluş içi analiz, PESTLE analizi, SWOT analizi), geleceğe bakış (misyon, vizyon, temel değerler), strateji geliştirme (amaçlar, hedefler, performans göstergeleri, stratejiler), performans programları, izleme ve değerlendirilmedir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin mevzuatına bakıldığında, 1993 yılında yayınlanan bir yasa ile her kurumun stratejik plan hazırlaması zorunlu kılınmıştır. Bu planların misyon, amaç ve hedefler, amaç ve hedeflere nasıl ulaşılabileceğinin açıklanması, performans hedefleri, kurum dışı kilit faktörler ve program değerlendirmeleri bileşenlerinden oluşması gerektiği bildirilmiştir.¹³ Ayrıca ABD Başkanlık Ofisi Sirküleri incelendiğinde, bağlı kurumlarca hazırlanacak stratejik planların içermesi gereken başlıklar şu şekilde sıralanmıştır¹⁴: Kurum ve misyon bilgileri (genel bakış, misyon, vizyon, değerler, teşkilat yapısı, paydaşlar), kurumlar arası öncelikli amaçlar, stratejik amaçlar, stratejik hedefler (hedefler, hedefler için stratejiler), kurum öncelikli amaçlar, performans amaçları, kanıt yasaşı çıktıları ve diğer bilgilerdir. Bu kanun ve yönetmeliklere dayanarak Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (FEMA)' da afet yönetimi için, 5 yıllık periyotlarla kendi stratejik planını hazırlamaktadır.

Alanyazın incelemesi sonucunda, bir stratejik planda olması gereken ana bileşenler bir tablo haline getirilerek özetlenmiştir (Tablo 1). Bu çalışmada AFAD'ın stratejik planları^{15,16} bahsedilen tablo ölçü alınarak kıyas yapılmıştır.

YÖNTEM

Stratejik planların gerekleri karşılayıp karşılamadığının değerlendirildiği çalışmalar incelenmiştir.^{9,17,18,19,20} Bu çalışmalara ek olarak hazırlanmış yayınlar, mevzuat ve rehberler de incelenerek elde edilen bilgiler doğrultusunda ideal bir planda bulunması gerekenler bir tabloda (Tablo 1) listelenmiştir. Bu listede yer alan başlıkların stratejik planlarda yer alıp almadığını, yer alıyorsa niceliksel düzeyinin ne olduğunu belirlemek amacıyla dereceli puanlama ölçeği (rubrik) uygulanmıştır (Tablo 2). Rubrik, değerlendirmede kullanılan en yaygın ölçme araçlarından birisidir. Ölçüt ve puanlardan meydana gelen yapısı ile puanlama yapılırken oluşabilecek yanlış seçimleri en aza indirir, daha gerçekçi ve ayrıntılı sonuç imkanı sağlar. Bu şekilde güvenilirlik problemlerini ortadan kaldırmaktadır.²¹

İncelenen çalışmalardan, objektif bir değerlendirmeye en yakın olduğu düşünülen çalışma, stratejik plan bileşenleri tablosu ve bir rubrik aracılığıyla İskoçya'daki kütüphanelerin stratejik planları üzerinde değerlendirme analizi yapan bir çalışma olmuştur.⁹ Çalışmada kütüphanelerin stratejik planları toplanmış; her bir plan, bileşen tablosuna göre incelenerek rubriğe uygun bir şekilde puanlandırılmıştır. En sonunda da her plan için toplam bir puan elde edilerek planın kalitesi ortaya koyulmuştur. Söz konusu çalışmada yer alan beş bileşene karşılık bu çalışmada dokuz bileşen ele alınmaktadır. Dolayısıyla söz konusu çalışmada en çok 15 puan elde edilebilecekken bu çalışmada 27 puan elde edilebilmektedir. Bu sebeple ölçeği geliştirmek için, puan aralıklarının değiştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Toplam puan değerlendirmesi yapılırken kullanılan değerler, bileşen sayısına doğru orantılı

olarak ve bahsi geçen çalışmadaki aralıkların orantısı bozulmadan (aralıklar iki ile çarpılarak genişletilmiştir) yeniden düzenlenmiştir.

Rubrik yardımıyla bir bileşene verilen 0 puan, o başlığın planda yer almadığını, 1 puan yetersiz olduğunu, 2 puan büyük ölçüde ele alınmış ancak eksik veya düzensiz olduğunu, 3 puan ise olması gerektiği gibi yer aldığını belirtmektedir. Bu niceliksel değerlendirmeyle tüm bileşenler değerlendirildikten sonra her stratejik plana atanan puanlar toplanmıştır. Stratejik plana ait toplam puan, Tablo 3'te yer alan toplam puan değerlendirmesine göre 0-6 puan aralığında ise "çok zayıf", 7-15 "zayıf", 16-24 "iyi", 25-27 ise "çok iyi" şeklinde nitelendirilmiştir.

Çalışmada nicel yöntem kullanılmıştır. Değerlendirilmeye alınan AFAD'a ait stratejik planlar (2013-2017 ve 2019-2023 dönemine ait) Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın Kamuda Stratejik Yönetim web sitesinden (<http://www.sp.gov.tr/tr/>) alınmıştır.

BULGULAR

AFAD'ın stratejik planları Tablo 1'e göre incelendiğinde, bileşenlerin yer alıp almadığını gösteren özet bulgular Tablo 4'te gösterilmektedir. Bileşenlerin varlığı ve yazarlar tarafından değerlendirilmesi sonucu verilen puanlar ise takip eden paragraflarda açıklanmaktadır.

Tablo 1. Bir Stratejik Planın Bileşenleri

Bileşen	İçerik
Durum Analizi	İş tanımı, kurum içi ve kurum dışı analiz, paydaş analizi, SWOT ve PESTLE analizlerini içermelidir.
Misyon	Amaç içeren, hedef ve paydaş odaklı olmalıdır.
Vizyon	Kısa, spesifik, ilham verici ve zorlayıcı olmalıdır.
Değerler	10'dan fazla olmamalıdır. Karar alma süreçlerine rehberlik etmelidir. Kurumsal dönüşümü desteklemelidir.
Amaçlar	Spesifik, çevrilebilir ve izlenebilir olmalıdır.
Hedefler	Spesifik, ölçülebilir ve zaman sınırlı olmalıdır.
Eylem Planları	Ölçülebilir, zaman sınırlı ve bağlantılı olmalıdır.
Performans Göstergeleri	Ölçülebilir, zaman sınırlı ve miktar içermelidir.
Stratejiler	Hedeflere nasıl ulaşılabileceğini göstermelidir. Hedefe yönelik alternatif yolları gösterebilir.

Tablo 2. Dereceli Puanlama Ölçeği

Çok İyi	3	Açıkça ve kapsamlı bir şekilde ele alınmış, diğer bileşenlerle iyi koordine edilmiştir.
İyi	2	Büyük ölçüde ele alınmış ancak eksik ve/veya düzensizdir.
Zayıf	1	Yeterli ölçüde ele alınmamıştır.
Mevcut Değil	0	Ele alınmamıştır.

AFAD 2013-2017 Stratejik Plan'ının durum analizi bileşeni, PESTLE analizini içermemektedir. Yapılan SWOT analizi ise bölünmüş, bir kısmı kurum dışı analizde yer edinmiştir. Kurum içi analiz ise yeterli görülmediğinden, durum analizi bileşenine bir puan verilmiştir. Misyon bileşeninde, cevaplanması gereken soruların karşılığı bulunmamaktadır. Sadece amacı belirttiği düşünülen bileşene bir puan verilmiştir. Vizyon bileşeninin ise kısa, akılda kalıcı ve ilham verici olması beklenirken uzun ve detaylı hazırlandığı görülerek bir puan verilmiştir.

Değerler bileşeni, ilkeler ve değerler başlıkları altında iki kısım olarak oluşturulmuştur. 10'dan fazla değer olmaması için "ve" bağlacı ile birleştirilen kavramlar sıralanmıştır. Bağlaç ile birleştirilmesine rağmen fazla sayıda olmasının, kavramların niteliğini azalttığı düşünülerek değerler bileşenine iki puan verilmiştir. Amaçlar bileşenine; spesifik, çevrilebilir ve izle-

Tablo 3. Toplam Puan Değerlendirmesi

Çok İyi	25-27
İyi	16-24
Zayıf	7-15
Çok Zayıf	0-6

nebilir olması sebebiyle üç puan verilmiştir. Hedefler bileşeni spesifik, kendisine bağlı performans göstergeleri sayesinde ölçülebilir ve zaman sınırlı olarak iyi bir şekilde hazırlandığı düşünüldüğünden üç puan verilmiştir.

Eylem planları bileşeni incelendiğinde, her hedefin altında yer alan başlıklar içinde planlama yapıldığı ve en sonunda planlar ve sorumluların, bir matris ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra şematize edilen bir aksiyon planı

Tablo 4. AFAD Stratejik Planlarının Kıyaslanması

İdeal Plan Bileşeni	İdeal Plan İçeriği	AFAD 2013-2017	AFAD 2019-2023
Durum Analizi	İş Tanımı	+	+
	Kurum İçi Analiz	+	+
	Kurum Dışı Analiz	+	+
	Paydaş Analizi	+	+
	SWOT Analizi	+	+
	PESTLE Analizi	-	+
Misyon	Amaç	+	+
	Hedef	-	+
	Paydaş Odaklı	-	+
	Kısa	-	+
Vizyon	Spesifik	-	+
	İlham Verici	-	+
	Zorlayıcı	+	+
Değerler	En çok 10 Değer	-	-
	Rehberlik Etmeli	+	+
	Dönüşümü Desteklemeli	+	+
Amaçlar	Spesifik	+	+
	Çevrilebilir	+	+
	İzlenebilir	+	+
Hedefler	Spesifik	+	+
	Ölçülebilir	+	+
	Zaman Sınırlı	+	+
Eylem Planları	Ölçülebilir	+	+
	Zaman Sınırlı	+	+
	Bağlantılı	-	+
Performans Göstergeleri	Ölçülebilir	+	+
	Zaman Sınırlı	+	+
	Miktar İçermeli	+	+
Stratejiler	Hedeflere Nasıl Ulaşılabileceğini Göstermeli	+	+
	Alternatif Yollar	+	-

olmadığından eylem planları bileşenine iki puan verilmiştir. Performans göstergeleri bileşeni; ölçülebilir, zaman sınırlı ve miktar / oran içerikli olduğundan dolayı üç puan verilmiştir. Stratejiler bileşeni ele alındığında, planda yer alan 22 hedefin her birisi için en az üçer strateji belirlenmiş olduğu görülmüştür. Ayrıca belirlenen stratejilerin, hedeflere nasıl ulaşılacağını göstermesi sebebiyle bileşene üç puan verilmiştir. Her bir bileşenin ayrı ayrı değerlendirilmesi sonucunda belirlenen puanların toplanması ile AFAD 2013-2017 Stratejik Planı'na 19 puan verilmiştir.

AFAD 2019-2023 Stratejik Planı'nın durum analizi bileşeninde, bileşen içeriğinde yer verilen tüm tanım ve analizlerin iyi bir seviyede gerçekleştirildiği görülmektedir. Ek olarak uluslararası ilişkiler konusunun ayrı bir başlık olarak ele alındığı fark edilmiştir. Bu durumun kurum içi, kurum dışı ve paydaş analizine katkı sağladığı görüldüğünden bileşene üç puan verilmiştir. Misyon bileşeninin, aranan üç ana içeriği de net bir şekilde barındırdığı değerlendirildiğinden bileşene üç puan verilmiştir. Vizyon bileşeni ise tam içeriğinde olması gerektiği gibi kısa, spesifik, ilham verici ve Türkiye adına zorlayıcı görüldüğünden bileşene üç puan verilmiştir.

Değerler bileşeni, iki kısımdan oluşturulmuştur ve bağlaç kullanılarak birleştirilen kavramlar içermektedir. Fazla sayıda listelenen değerlerin, nitelik bakımından kötü etkilendiği düşünülerek bileşene iki puan verilmiştir. Amaçlar bileşeni incelendiğinde; spesifik, çevrilebilir ve izlenebilir olduğu görülerek üç puan verilmiştir. Hedefler bileşeni ise spesifik, kendisine bağlı performans göstergeleri sayesinde ölçülebilir ve belirlenen zaman sınırları ile hazırlandığı görüldüğünden üç puan verilmiştir.

Eylem planları bileşeni incelendiğinde, amaç ve hedeflere uygun düzenlendiği görülmektedir. İçerdikleri performans göstergeleri ile ölçülebilir hazırlanmışlardır. Planlanan yıllar ve her yıl için hedeflenen oranlar / sayılar ile zaman sınırı da belirtilmiştir. Her bir eylem planı sorumlu birim ile ilişkilendirilerek güzel hazırlanmıştır. Bu nedenlerle bileşene üç puan verilmiştir. Performans göstergeleri bileşeninin ölçülebilir olduğu, zaman sınırlı ve miktar / oran içerdiği görüldüğünden bileşene üç puan verilmiştir. Stratejiler bileşeni ele alındığında, 30 eylem planından dört tanesinde sadece tek bir stratejinin ortaya koyulduğu görülmüştür. Aynı hedefe yönelik belirlenen stratejilerde alternatif yollar yer almamaktadır. Dolayısıyla bileşene iki puan verilmiştir. Her bir bileşenin ayrı ayrı değerlendirilmesi sonucunda belirlenen puanların toplanması ile AFAD 2019-2023 Stratejik Planı'na 25 puan verilmiştir.

Bu çalışmada incelenen stratejik planlar, **Tablo 3'e** göre değerlendirildiğinde, AFAD 2013-2017 Stratejik Planı 19 puan ile "iyi", AFAD 2019-2023 Stratejik Plan ise 25 puan ile "çok iyi" olarak belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Bir organizasyonun stratejik amaçlarına ulaşabilme süreci, ilk olarak uygun bir stratejik planın hazırlanmasıyla başlar. Stratejik planların önemi; mevcut yasal düzenlemelerin, tüm kamu kurumlarının birer stratejik plan hazırlamasını zorun-

lu kılmasıyla da anlaşılabilir.^{22,23}

Buchanan ve Cousins (2012) bu çalışmayla benzer olarak, rubrik yardımıyla stratejik planların uygunluğunu ölçmüştür. Çalışmalarında rubriğin, alternatif değerlendirme yaklaşımlarının aksine, stratejik planlama bilgisi ya da ölçüm becerisi gerektirmediğini ifade etmişlerdir. Stratejik planların değerlendirildiği araştırmalardaki bu avantajı sayesinde, rubriklerle afet yönetimiyle ilgili birçok farklı kuruluşun stratejik planlarının uygunluğu "ölçülebilir", ki bu kolaylık sonraki araştırmalar için ilham kaynağı olabilmektedir.

Gerçekleştirilen bir çalışmada, ortaokulların stratejik planları nitel olarak incelenmiş, planların içerisinde yer alan cümleler karşılaştırılmış, farklılık ve benzerlikler ortaya konulmuştur. Bu inceleme sonucunda hangi bileşenlerde özgün, hangilerinde özgün davranmadıkları açıklanmıştır.¹⁸ Yapılan bir tez çalışmasında ise, iki farklı üniversite türüne ait stratejik planlar nitel olarak incelenmiş ve kıyaslanmıştır. Kıyaslama yapılırken, stratejik planların bileşenleri ve içerikleri liste haline getirilerek yorumlanmıştır.¹⁹ Bu çalışmada ise nitel değerlendirmeye nicel yaklaşım katmak için bir dereceli puanlama ölçeği geliştirilmiş ve ölçek aracılığıyla seçilen kuruma ait stratejik planlar değerlendirilmiştir.

AFAD'ın eski ve yeni planları kıyaslandığında, yeni planın bilimsel gerekleri daha iyi düzeyde karşıladığı göze çarpmaktadır. Bu bulgu, eski planın AFAD'ın hazırladığı ilk plan olması ve sonraki yıllarda stratejik plan yapma tecrübesinin artması ile açıklanabilir. Dolayısıyla benzer bir iyileşmenin 2024 ve sonrası için hazırlanacak planlarda da devam etmesi ve bilimsel gerekleri karşılama noktasında daha belirgin iyileşmelerin olacağı beklenebilir. Ancak, stratejik plan hazırlamak kadar önemli olan bir diğer hususun, planda belirtilen stratejik hedef ve amaçlara ulaşma derecesi olduğu akılda tutulmalı ve sonraki araştırmalar bu hususa odaklanmalıdır.

Sınırlılıklar

Oluşturulan ölçeğin ve yoruma açık değerlendirmenin doğasında var olan sınırlamalar bulunmaktadır. Puanlar yoruma tabi olduğundan dolayı, bulguların mutlaklığından ziyade gösterge niteliğinde olacağını belirtmek önemlidir. Bu durum, bulguların birden çok yazar tarafından oluşturulmasıyla bir dereceye kadar azaltılmıştır. Örneklemin bağımsız başka bir çalışma ile tekrar değerlendirilmesi, bu çalışmadaki bulguların ve ölçeğin test edilmesine imkân sağlayacaktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Örnekleme yer alan planlar ölçeğe göre değerlendirildiğinde, AFAD'ın hazırlamış olduğu 2019-2023 Stratejik Plan'ın, 2013-2017 Stratejik Planı'na göre daha iyi hazırlanmış olduğu görülmektedir. Özellikle durum analizi, misyon ve vizyon bileşenleri kıyaslandığında, ilerleme kaydedildiği aşikardır. Afet yönetiminden sorumlu kurumun hazırlamış olduğu stratejik planın etkinliği, bütünlük afet yönetimi sisteminin de etkinliği açısından önemli olduğu düşünüldüğünde; AFAD'ın stratejik planını iyileştirmiş olması ile, bütünlük afet yönetimi sisteminde de iyileşme görüleceği değerlendirilmektedir.

Kamu kurumlarından sivil toplum kuruluşlarına, özel sek-

törden üniversitelere kadar farklı organizasyonların stratejik planları, geliştirilen ölçek aracılığıyla kendi içinde veya birbirleriyle karşılaştırılarak değerlendirilebilir. Özellikle AFAD gibi acil yardım hizmetlerinde görev alan organizasyonların hazırladıkları stratejik planların geliştirilen ölçek ile değerlendirilmesi, hem organizasyonun etkinliği hem de eksik hususların tespiti açısından faydalı olacaktır.

Bu çalışma afete müdahale eden kurumlardan sadece birinin stratejik planlarını değerlendirmek üzere hazırlanmıştır. Ancak afete müdahalede hastaneler, 112 acil sağlık hizmetleri, itfaiye ve emniyet teşkilatı gibi birçok kurumun sorumluluğu bulunduğu göz önüne alındığında, ileride gerçekleştirilecek araştırmalarda bu kurumların stratejik planlarını değerlendirmeleri ve hatta bu kurumlar arasında kıyas yaparak bilimsel gerekleri ne ölçüde sağladıklarını tespit etmeleri önerilir.

Etik

Etik komite onayı: Bu çalışmada kullanılan dokümanlar AFAD'nin resmî web sitesinde açık erişimli olarak yer aldığı için Etik Kurul Onayına ihtiyaç duyulmamıştır. Ayrıca, dokümanlar resmî web sitesinden elde edildiği için, kullanılan verilerin geçerliliği ve güvenilirliği yüksektir.

Bilgilendirilmiş onay: Yok.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

Tüm yazarla çalışmanın tasarımı, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, yazma ve kritik revizyonlarını yapmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar mevcut çalışma üzerinde herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Finansman

Bu çalışmanın yapılması için herhangi bir kurum, kuruluş veya tüzel kişiden maddi destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Kadioğlu M. *Afet Yönetimi: Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. 3. baskı. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları; 2020.
2. McLoughlin D. A Framework for Integrated Emergency Management. *Public Administration Review*. 1985;45:165-172.
3. AFAD. AFAD ve Tarihçesi. Ankara. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>. Erişim tarihi:15.12.2021.
4. Ülgen H, Mirze SK. *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. 10. baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık; 2020.
5. Bryson JM. *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations*. 4th ed. San Francisco, CA: Jossey-Bass; 2011.
6. Saygılı DD. Merkezi Kamu İdarelerinde Stratejik Planların Uygulama Etkinliğinin Artırılması. 2014.
7. Bryson JM. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 2015;515-521. doi:10.1016/b978-0-08-097086-8.74043-8.
8. Poister TH, Streib G. Elements of Strategic Planning and Management in Municipal Government: Status after Two Decades. *Public Administration Review*. 2005;01/02;Vol.65.
9. Buchanan S, Cousins F. Evaluating the strategic plans of public libraries: An inspection-based approach. *Library & Information Science Research*. 2021;34:125-130.
10. Bryson JM. *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement*. 5th ed. Wiley; 2018.
11. Bryson JM, George B. Strategic Management in Public Administration. *Policy, Administration, and Bureaucracy*. 2020. doi:10.1093/acrefore/9780190228637.013.1396.
12. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu. Sürüm 3,1. Türkiye Cumhuriyeti; 2021.
13. One Hundred Third Congress of the United States of America. Government Performance and Results Act of 1993. USA; 1993.
14. Executive Office of the President, Office of Management and Budget. Circular No. A-11 (Preparation, Submission, and Execution of the Budget). USA; 2021.
15. AFAD. 2013-2017 Stratejik Planı. Türkiye Cumhuriyeti; 2012. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/193/Afet+ve+Acil+Durum+Yonetimi+Baskanligi>. Erişim tarihi: 30.10.2021.
16. AFAD. 2019-2023 Stratejik Plan. Türkiye Cumhuriyeti; 2019. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/193/Afet+ve+Acil+Durum+Yonetimi+Baskanligi>. Erişim tarihi: 30.10.2021.
17. Kocaoğlu M, Karaman S, Sarıgül MM, Öztaş N. Üniversitelerde Stratejik Planlama Süreçlerinin Karşılaştırmalı Analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2020;22 (39):225-238.
18. Benli H, Yıldırım A. Ortaokulların Stratejik Planlarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2020;53. doi:10.21764/maeuefd.484593.
19. Sağdıç S. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Stratejik Planlama: Gazi Üniversitesi ve Atılım Üniversitesinin Karşılaştırılması. 2020.
20. Chance S, Williams BT. Assessing University Strategic Plans: A Tool for Consideration. *Educational Planning: The Journal of the International Society for Educational Planning*. 2009;18. doi:10.21427/D7022N.
21. Parlak B, Doğan N. Dereceli Puanlama Anahtarı ve Puanlama Anahtarından Elde Edilen Puanların Uyum Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2014;29(2):189-197.
22. Resmi Gazete. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. Türkiye Cumhuriyeti; 2003.
23. Resmi Gazete. Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları İle Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. Türkiye Cumhuriyeti; 2021.

Acil Yardım ve Afet Bilimi

Yazarlar için Talimatlar

Tüm makaleler elektronik olarak www.je-ads.org adresine online yüklenmelidir.

Amaç

Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi (AYAB) /Journal of Emergency Aid and Disaster Science (JEADS) acil yardım ve afet yöneticileri ve acil durum veya afet ile ilgili çalışmalar yürüten tüm profesyonellerin hastane öncesi medikal uygulamaları, arama ve kurtarma çalışmaları, hastane içindeki acil tıbbi bakım, afet tıbbi ve halk sağlığı çalışmaları, bütünleşik afet yönetimi kapsamına giren; hazırlık, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme çalışmaları ile afet eğitimi konularındaki kapsamlı bilgiyi bünyesinde toplar. AYAB yukarıda belirtilen alanlarla ilgili nitel ve nicel bilimsel çalışmaları raporlayan ve tartışan küresel bir platform sunar.

Makale Türleri

Gönderilecek makaleler genel olarak kendi araştırma yöntemlerine uygun olarak hazırlanmalıdır:

- Gözlemsel araştırmalar için STROBE (strengthening the reporting of observational studies in epidemiology),
- Deneysel çalışmalar için CONSORT (consolidated standards of reporting trials),
- Sistematik derleme ve meta analizler için PRISMA (preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses),
- Vaka raporları için CARE (case report),
- Nitel araştırmalar için SRQR (Standards for Reporting Qualitative Research) veya COREQ (Consolidated criteria for reporting qualitative research),
- Sağlık hizmetlerinde kaliteyi iyileştirme çalışmaları için SQUIRE (standards for qQuality improvement reporting excellence),
- Sağlık ekonomik değerlendirmesi için CHEERS (consolidated health economic evaluation reporting standards) rehberleri kullanılmalıdır.

Özgün Araştırma:

Özgün araştırmalar, afet tıbbi, afet yönetimi, afet eğitimi ve afet mühendisliği gibi afetlerle ilgili alanlardaki niteliksel araştırmalar veya epidemiyolojik ve toplum temelli niceliksel temel ve klinik çalışmalardır. Çalışma giriş, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç alt başlıklarını içermelidir. Çalışmaya referanslar ve yapılandırılmış özet de dahil edilmelidir.

Çalışma en fazla 4.000 kelime (referans ve yapılandırılmış özet dahil), 7 tablo veya şekilden oluşur.

Kısa Rapor:

Sahadaki gerçek afet olayları veya ileriki araştırmalar için küçük gruplar üzerinde yapılan çalışmalardan elde edilen verilerin, egzersizlerin, tatbikatların veya pilot bir çalışmanın raporlanmasıdır. Rapora referanslar ve yapılandırılmış özet dahil edilmelidir. Rapor en fazla 2.000 kelime (yapılandırılmış özet dahil), 10 referans ve 2 tablo veya şekilden oluşur.

Sistematik İncelemeler:

Sistematik incelemeler dar bir konuda literatürün kapsamlı bir gözden geçirilmesini temel alır. Kaynaklar literatürün son 5 yılını içermeli, ancak bunlarla sınırlı olmamalıdır. Makaleler PRISMA kontrol listesine uygun olarak hazırlanmalıdır.

Derleme Makale:

Derleme makale, özet, giriş, yazar tarafından belirlenen alt başlıklar, sonuç ve öneriler bölümlerinden oluşur. Derleme makalede giriş ve sonuç-öneriler bölümü dışındaki alt başlıklar yazar tarafından oluşturulur. Başlıklar numaralı sistem kullanılmadan genel kurallar bölümünde belirtilen şekilde sistematik olarak gösterilmelidir. Giriş bölümünde makalenin amacı ve dayandığı bilimsel düşünceler açık olarak ifade edilmeli; ortaya konan sorun Dünyada ve Türkiye'deki Afet Bilimiyle ilgili alan yazınla ilişkilendirilmelidir. Derlemeler en fazla 5.000 kelimedenden (referans ve özet dahil) oluşur.

Not: Derleme makale çalışmaları davet üzerine kabul edilir.

Olgu Sunumu:

Acil yardım ve afet bilimi araştırmalarında nadiren karşılaşılan ve eğitim açısından önem taşıyan olguların veya olumsuz koşulların tanımlanmasıdır. Mevcut literatürde belgelenmemiş koşullar, bulgular veya olumsuz durumlar ve bilinen bir uygulamanın ya da bilimsel bulguların belgelenmemiş olumsuz etkilerini konu alan makalelerdir. Olgu sunumu özet, giriş, olgu sunumu, tartışma ve sonuç bölümlerinden oluşur. Giriş bölümünde konunun afetler ile ilgili önemine vurgu yapılmalıdır. Burada, olguya ait gerekli tüm ayrıntılar en az üç-dört sorunu ortaya koyacak ve okuyucunun düşünmesini sağlayacak şekilde verilmeli ve olgu sunumunun etik yönü açıklanmış olmalıdır. Tartışma bölümünde, olguda

verilen sorulara tam olarak yanıt aranmış olmalıdır. Olgu sunumu en fazla 1.500 kelime (yapılandırılmış özet dahil), 10 referans, 2 tablo veya şekilden oluşur.

Editöriyel Yorum:

Dergide yayınlanan bir araştırmanın, o konunun uzmanı olan veya üst düzeyde değerlendirme yapan bir hakemi tarafından kısaca yorumlanması amacını taşımaktadır. Yazarları, dergi tarafından seçilip davet edilir. Özet, anahtar sözcük, tablo, şekil, resim ve diğer görseller kullanılmaz. Editöriyel yorum en fazla 1.000 kelimedenden (referans dahil) oluşur.

Editöre Mektup:

Dergide daha önce yayınlanan bir yazının önemini, gözden kaçan bir ayrıntısını, eksik kısımlarını ya da düzeltmesini tartışabilir. Ayrıca derginin kapsamına giren alanlarda okurların ilgisini çekebilecek konular ve özellikle eğitici olgular hakkında da Editöre Mektup formatında yazılar yayınlanabilir. Okuyucular da yayınlanan yazılar hakkında yorum içeren Editöre Mektup formatında yazılarını sunabilirler. Özet ve anahtar sözcüklere gerek yoktur. Hakkında mektup yazılan yayına ait cilt, yıl, sayı, sayfa numaraları, yazı başlığı ve yazarların adları açık bir şekilde belirtilmeli, kaynak listesinde yazılmalı ve metin içinde atıfta bulunulmalıdır. Editöre mektup en fazla 500 kelime, 5 referanstan oluşur. Özel bir makaleye yanıt veriliyorsa bir sonraki dergi sayısının yayın tarihinden altı (6) hafta öncesine kadar gönderim yapılmalıdır.

Yazarların Etik/Yasal Sorumlulukları

Gönderilen makale daha önce herhangi bir yerde (özet veya ön rapor hariç) yayınlanmamış olmalıdır. Yazar olarak listelenen her kişinin, çalışmaya büyük oranda katılmış olması beklenir. Yazarların sırası, ilk gönderimden önce belirlenmelidir. Akran değerlendirmesi sürecinde veya kabulden sonra yazar listelerine ekleme veya silme işlemleri, Dergi Editörlüğü tarafından onaylanmalı ve TÜM yazarların imzaladığı bir Yazarlık Formu Değişikliği tamamlanmalıdır. Yalnızca bir yazar, dergiye gönderim yapıldıktan sonra makale dosyasından çıkarılmasını isteyebilir. Dergide yayınlanan makalelerde ifade edilen görüşler ve fikirler yazarların bakış açılarını yansıtır. Editör, Yardımcı Editörler, Yayın Kurulu ve Yayıncı bu gibi durumlar için hiçbir sorumluluk ya da yükümlülük kabul etmez. Yayınlanan içerik ile ilgili tüm sorumluluk yazarlara

aittir. Tüm makaleler Dergi'nin web sitesine online gönderilmelidir: www.jeads.org

Acil Yardım ve Afet Bilimi ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors) tavsiyeleri ile COPE (Committee on Publication Ethics)'nin Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartlarını dikkate almaktadır. Lütfen COPE web sitesini ziyaret edin.

Anonim Hastalar ve Bilgilendirilmiş Onam

Bir hastanın gizliliğinin dikkatli bir şekilde korunmasını sağlamak ve yazıda bildirilen insan deneklerle yapılan deneysel soruşturmanın bilgilendirilmiş onam ile yapıldığını ve kurum tarafından istenen insan denekleri ile deneysel araştırma için etik kuralların tümünün uygulandığını doğrulamak yazarın/ların sorumluluğundadır. Yazarlar, hastalardan yazılı onay almadıkça, hastanın gözlerini maskelemeli ve hastaların adlarını çıkarmalıdır. Etik konular ve izinlerine Yöntem bölümünde belirtildiği üzere Etik başlığı altında (Etik kurul kurum adı, tarih ve sayı no; olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun imzalandığına dair bilgi) yer verilmelidir.

Araştırmada İnsan ve Hayvanların Korunması

Yazarlar, insan konusundaki deneyleri raporlarken, takip edilen prosedürlerin, insan deneyleri için sorumlu komitenin (kurumsal ve ulusal) etik standartlarına ve 2004'te revize edilen Helsinki Deklarasyonu'na uygun olduğunu teyit etmelidir. Hayvanlar üzerindeki deneyleri raporlarken, yazarlar, laboratuvar hayvanlarının bakımı ve kullanımı için kurumsal ve ulusal rehberlerin izlendiğini doğrulamalıdır. Etik konular ve izinlerine Yöntem bölümünde belirtildiği üzere Etik başlığı altında (Etik kurul kurum adı, tarih ve sayı no ve diğer bilgiler) yer verilmelidir.

Telif Hakkı

Tüm yazarlar, derginin Form TÇB 1.0. Telif ve Çıkar Çatışması Formu'nu imzalayıp makale ile göndermelidir.

İzinler

Yazarlar, basılı ya da elektronik formatta yer alan resimler, tablolar ya da diğer her türlü içerik dâhil daha önce yayınlanmış içeriği kullanırken telif hakkı sahibinden izin almalıdır. Telif hakkı sahibi tarafından istenebilecek izin ücretleri, Dergi'nin telif hakkına sahip olan Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği'nin sorumluluğu değil, ödünç alınan materyalin kullanılmasını isteyen yazarların sorumluluğundadır. Bu konudaki yasal, mali ve cezai sorumluluk

yazarlara aittir.

Yazarlar tarafından gönderilen çalışmalar, intihal programı ile taranmaktadır. Dergi aşağıdaki filtreleme kriterlerini uygulamaktadır:

- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Ayrıca, Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi aşağıdaki durumları intihal olarak kabul etmektedir:

- Bir başkasına ait eseri kendi çalışması gibi göstererek yayınlamaya çalışmak,
- Bir başkasına ait eserde yer alan cümleleri veya fikirleri atfı yapmadan kullanmak,
- Bir eserden yapılan alıntı işleminde ilgili esere atfı yapmadan, referans yazarın ifadelerini değiştirmek ve/veya farklı kelimelerle referans eseri kullanarak, kendi çalışmasında yer vermek.
- Alıntılarda, kullanılması gerektiği halde cümleleri tırnak içinde göstermemek ya da daha küçük yazım boyutu ile belirtmemek,
- Eserlere yapılan atıflarda referans kaynağı doğru olarak vermemek ya da yanılmak,

Makalenin Hazırlanması

Başlık ve Yazar Bilgi Sayfası

Başlık ve yazar bilgi sayfası ana metinden ayrı bir belge olarak hazırlanmalı ve makalede isimlere yer verilmemelidir. Bu sayfada (a) makalenin Türkçe ve İngilizce tam başlığı, (b) yazarların tam adı, en yüksek akademik dereceleri, bağlantıları ve ORCID numaraları, (c) sorumlu yazarın ad, adres, telefon, fax ve e-mail adresi, (d) Gönderilen makale daha önce herhangi bir kongre ya da sempozyumda sunulmuş ise bilgisi, (e) 50 karakter boşluğunu aşmayan (boşluk dahil) Türkçe ve İngilizce kısa makale başlığı, (f) herhangi bir kurumdan fon desteği alınarak yapılmış (Kurum adı, Hibe destek yılı ve Hibe numarası) ya da tez çalışmasından üretilmiş ise bunların bilgisi ya da bunların olmadığı bilgisi, (g) her bir yazarın sağladığı katkı (çalışma konsepti, literatür araştırması, çalışma tasarımı, veri toplama, veri analizi, veri yorumlaması, yazım ve kritik revizyon işleri), (i) (isteğe bağlı) twitter sosyal medya hesabında paylaşımak üzere sorumlu yazarın twitter hesap adı ve çalışmanın özgünlüğünü tanımlayan 120 karakteri geçmeyen bir paragraf verilmesi (verilmediği takdirde sadece başlık kullanılacaktır) gerekmektedir. (g) maddesi için, örneğin yazar isim baş harfleri kullanılarak, CC çalışma

konsepti ve literatür araştırmasını; HK veri toplama; BS, GU, MK veri analizi ve yorumlaması; JY, MD yazımı; tüm yazarlar kritik revizyonu yapmıştır. Makalenin Türkçe ve İngilizce başlığı kısa ve konuyu kapsayacak şekilde olmalıdır. Ana Metin – Metin içinde yazarları tanımlayan herhangi bir bilgi verilmemelidir.

Organize bir makale beş (5) ana başlıktan oluşur: Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuç ve Öneriler. Makaleye katkısı bulunan bir araştırmacı veya finansal desteği olan bir destekçiye Teşekkür bölümünde (sonuç ve öneriler bölümünden sonra) bir paragraf ile teşekkür edilebilir. Organize bir makale detaylı olarak aşağıda verilmiştir:

Giriş: Bu bölümde makalenin dayandığı bilimsel düşünceler açık olarak ifade edilmeli; ortaya konan sorun Afet Tıbbı ve Yönetimi ile ilişkilendirilmelidir.

Yöntem: Bu bölümde (1) araştırmanın amacı ve türü, (2) araştırma sorusu veya hipotezi, (3) araştırmanın yapıldığı yer ve özellikleri, (3) araştırmanın örnekleme ve seçim şekli, (4) verilerin toplanması, kullanılan istatistik programı ve analizi, (5) araştırmanın etik yönü ve izinler, (6) diğerlerine, açık bir şekilde yer verilmelidir.

Bulgular: Bulgular, araştırma sorularına yanıt verecek şekilde ve sistematik biçimde sunulmalıdır. Bulgularda tablonun önce, açıklamasının sonra verilmesine, yorum ifadesinin kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

Tartışma: Tartışma, araştırma sorularına yanıt verecek şekilde ve sistematik biçimde sunulmalıdır. Tartışma bölümünde başlık belirtilmemelidir. Ayrıca bu bölümde bulguların tekrar verilmemesine özen gösterilmelidir. Niteliksel çalışmalarda bulgular ve tartışma bölümü birlikte ele alınarak yazılabilir. Tartışma başlığından sonra Kısıtlılıklar başlığı açılır. Burada, çalışmanın kısıtlılıkları tanımlanmalı ve gelecek araştırmalar için öneriler yapılmalıdır. Ayrıca, verilen açıklamaları destekleyen veya reddeden referanslar da verilebilir. Burada alt başlık olarak *Sınırlılıklar* başlığına yer verilmelidir.

Sonuç ve Öneriler: Bu bölümde araştırmadan elde edilen temel bulguların önemi vurgulanarak, çıkarımda bulunulmalı; araştırma sonuçlarının Acil Yardım ve Afet Bilimi alanına katkısına değinilmelidir. Ayrıca araştırma bulguları doğrultusunda önerilere de yer verilmelidir. Bu başlıktan sonra *Teşekkür (varsa)*, *Etik*, *Çıkar Çatışması* ve *Finansman* alt başlıkları verilmelidir.

Not: Ana metin Giriş ile başlar ve diğer başlıklar ile devam eder.

Anahtar Kelimeler:

Özet bölümünün sonunda Türkçe ve İngilizce olarak 3-5 tane anahtar sözcüğe yer verilmelidir. Anahtar sözcüklere büyük harfle başlamalı ve diğer sözcüklerin ilk harfi küçük yazılmalı, sözcükler arasında virgül olmalı ve son sözcüğün bitimine nokta konulmalıdır. (Örnek: Anahtar Sözcükler: Afet, Deprem, Afet Yönetimi.)

Özgün Araştırma Makaleleri için Özet:

- Türkçe ve İngilizce özetler aynı sayfada yer almalıdır. Özet bölümü her iki dil içinde en fazla ayrı ayrı 250 kelime olmalıdır.
- Özet ve Abstract kelimeleri sadece baş harf büyük olacak şekilde ve 12 punto büyüklüğünde yazılmalıdır.
- Makalenin Türkçe özet bölümü "Giriş, Amaç, Yöntem, Bulgular, Sonuç" başlıklarını içerirken; İngilizce Abstract bölümünde "Introduction, Purpose, Methods, Results, Conclusion" başlıklarına yer verilmelidir.
- Özet bölümünde kaynak belirtilmemelidir.

Organize Olmayan Makaleler için Yapılandırılmamış Özet:

Özet bölümü her iki dil içinde en fazla ayrı ayrı 200 kelime olmalıdır. Özet konuyu kapsayıcı olmalıdır. Genel ifadelerden uzak durulmalı ve kısaltmalardan kaçınılmalıdır.

Kısaltmalar

Standart bir ölçü olmadığı sürece her kısaltma için ilk tam yazımdan sonra kısaltmayı parantez içinde veriniz (örneğin, Sağlık Bakanlığı (SB)).

Referanslar

Referansların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Metin içindeki referansları ilk kez belirttikleri sırayla numaralandırılmalı ve American Medical Association (AMA) sitilinde gösterilmelidir. Metin içindeki referans gösterirken üst basamak rakam dizilimini kullanılmalıdır (örneğin, Bütünleşik afet yönetimi sistemi ile Türkiye 2009 yılında tanışmıştır.1). Örnek referanslar aşağıda verilmiştir:

- Makale: Çalışkan C, Algan A, Koçak H, Biçer BK, Şengelen M, Çakır B. Preparations for Severe Winter Conditions by Emergency Health Personnel in Turkey. *Disaster Med Public Health Prep.* 2014;8:170-173. doi:10.1017/dmp.2014.28.
- Kitap: Eryılmaz M. *Introduction to Disaster.* 2nd ed. (Eryılmaz M, Dizer U, eds.). Ankara: Unsal Press; 2007.
- Kitap Bölümü: Altıntaş KH. *Disasters and Disaster Medicine.* In: Güler Ç, Akın L, eds. *Public Health: Basic Knowledge.* 3rd ed. Ankara: Hacettepe University Press; 2015:1106-1129.

- Konferans Sunumları: Sari B, Koçak H, Çalışkan C. Syrian Refugees in Turkey, Life Conditions. In: *Prehospital and Disaster Medicine.* Vol 32. ; 2017:S81. doi:10.1017/S1049023X17002126.
- Rapor: Altıntaş KH, Ağalar F, Çelikli S, Tüleylioğlu M. *Emergency Patient Transport.* Ankara; 1997. doi:4.
- İnternet: ADAYDER. Annual Report of Emergency and Disaster Management Association. Çanakkale; 2012. <http://dosya.ayayder.org/2011-2012-FAALİYET-RAPORU.pdf>.
- Mevzuat: Official newspaper. Communiqué on Implementation Procedures and Principles of Emergency Service in Health Facilities with Beds. Republic of Turkey; 2009.
- Tez: Çalışkan C. Evaluation of Ambulance Patient Record Forms of the Patients Transferred by 112 Ambulances from Gökçeada and Bozcaada from 01/01/2009 to 31/12/2013. 2015.

Makalenin Hazırlaması

Dergiye gönderilen metinler aşağıda verilen özellikler kapsamında olmalıdır. Kabul edilen yayınların dizgi ve baskısı sırasında bu özellikler değiştirilebilir:

- Makale Times New Roman yazı tipi ile yazılmalı, satır aralığı metinde 1,5 dipnotta 1 olmalıdır. Dipnot mümkün olduğu kadar az kullanılmalıdır.
- Yazı Boyutu: Başlıkta 14, metinde 12, özetlerde 10 ve dipnotlarda 9 punto olmalıdır
- Kâğıt Boyutu: A4 Dikey (Makalede yatay sayfalara yer verilmemelidir)
- Kenar boşlukları; 2,5 cm (Üst Kenar, Alt Kenar, sol ve sağ kenar) olmalıdır.
- Makalenin tamamı iki yana yaslı şeklinde olmalı, ana başlık hariç, başlık ve paragraf girişleri ise sola yaslanmalıdır.
- Ana ve alt başlıklar (Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sınırlılıklar, Sonuç ve Öneriler, Teşekkür (varsas), Etik, Çıkar Çatışması, Finansman ve Kaynaklar) 14 punto olarak **koyu** yazılmalıdır. Ana başlıkların altında yer alan alt başlıklar (ikinci düzey) 12 punto, koyu ve ilk harfleri büyük olmalıdır. Üçüncü düzey ve sonraki başlıklar 12 punto ve italik yazılmalıdır.
- Türkçe metinlerde ondalıklı sayılar ayrılırken virgül, İngilizce metinlerde nokta kullanılmalıdır.
- Yüzde (%) işareti ile rakamlar arasında boşluk bırakılmamalıdır. Yüzde işareti Türkçe makalelerde rakamın önünde, İngilizce makalelerde rakamdan sonra yazılmalıdır.
- Bulguları yazarken n sayısı verilirken '%70,2 (n=58)' şeklinde gösterilmelidir.

- (), " " ve / işareti kullanılan yerlerde cümle/sözcük öncesi ve sonrası 1 (bir) karakter boşluk bırakılmalıdır.
- Metin içindeki madde yazımlarında sayı ya da harf kullanılmamalıdır.
- Başlıkta kısaltma kullanılmamalıdır. Kısaltmalar, ilgili sözcüklerin özet veya metin içinde ilk kullanıldığı yerde yapılmalı ve kısaltma sayısı olabildiğince az olmalıdır.
- Makale genelinde ifadelerde pasif ve geniş zaman kullanılmalı, (ülkemiz yerine Türkiye'de, Araştırmamız yerine bu araştırmada gibi) giriş bölümünde genel yargı ifadesi (doğrudur, böyledir, kesindir gibi) kullanılmamaya, özen gösterilmelidir.
- Makale metninde 10'un altındaki rakamlar yazı ile gösterilmelidir. Ayrıca 1. 2. ve 3. gibi sınıflamalarda yazı ile gösterilmelidir.
- Tablo başlıkları tablonun üzerinde verilmeli, sözcüklerin ilk harfleri büyük olmalı ve koyu yazılmalıdır (Örn: Tablo 1: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü).
- Şekil/grafik başlıkları şekil/grafiklerin altında verilmeli, sözcüklerin ilk harfleri büyük olmalı ve koyu yazılmalıdır (Örn: Şekil 1: Yönetim Sistem Yaklaşımı).
- Tablo, Şekil ve Grafiklerin altında yer alan kaynaklar 10 punto ile yazılmalıdır.
- Bütün tablo, şekil ve grafiklerin başlıklarının yazılması ve metinde kullanılış sırasına göre numaralanması gerekir.

Kapak Fotoğrafı

Afet tıbbi ve afet yönetimiyle ilgili olay öncesi, sırası veya sonrası gerçekleşen zamanlardan anı donduran ve olayın ruhunu yansıtan kareler dergi kapağı olarak kabul edilmektedir. Fotoğraf göndermeden önce aşağıdaki talimatları okuyun:

- Fotoğraflar daha önce yayınlanmamış olmalıdır.
- Fotoğraflar 300 dpi çözünürlükte bir elektronik dosyayla sunulmalıdır; Renkli veya siyah beyaz kabul edilebilir.
- Sunulan tüm fotoğraflar ve resimler dergi tarafından kabul edildikten sonra her türlü kullanım dergiye aittir.
- Tüm gönderimler editörler tarafından incelenecektir. Editörler tarafından kabul edilen fotoğraflar, Dergi'nin gelecekteki kapakları üzerinde yer alacaktır.

Hakem Değerlendirmesi

Her araştırma makalesi en az 2 hakem tarafından gözden geçirilir. Eğer gerekiyorsa, gönderim istatistiksel inceleme için üçüncü bir hakeme gönderilecektir.

Hakemlerin kimlikleri gizli tutulur, ancak yazar kimlikleri hakemler tarafından bilinebilir.

Kabul Sonrası

Prova Sayfası ve Düzeltmeleri

Makaleler kabul tarih sırasına göre düzenlenir. Sorumlu yazar yayından önce dizgi seti makalesinin elektronik

bir prova metnini alır. Sorumlu yazar kendisine verilen süre içerisinde gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra makale prova metnini dergiye yükler.

Ambargo Politikası

Yayına kabul edilen makalelerin içeriği ve yayınlanma tarihi ile ilgili tüm bilgiler gizli tutulmaktadır. Kabul edilen

makalelerle ilgili veya içerdiği bilgiler, yayıncı tarafından o makaleye belirtilen tarihe kadar herhangi bir medyada (basılı, yayın veya elektronik) yer alamaz.

Bu dergi hakkında daha detaylı bilgi
için lütfen web adresine gidiniz:
www.jeads.org

